Թ. ՏԱՐԻ 2635 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 26 ՍԱՀՄԻ 4385 4 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1892 26 ՐԷՊԻԼ ԱԼԽԸՐ 1340 ՁՈՐԵԲԵՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ.

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԼՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ Գալաթիա, Կ. Պոլիս

درعليه ده غلطه ده آره‌وك غزه‌ته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳՐԻՐ

Քաղաքական եւ Ազգային

20 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ եւ Տարեկան դրամագլուխ արժէք 150
» » Վեցամսեայ » » 75
» » Եռամսեայ » » 40
Օտար երկիրներու Տարեկան Գրանց 56
» » Վեցամսեայ » 28
Ընտիր թուղթի վրայ մասնաւոր տպագր. Տարեկան Օսմ. Ոսկի 2
Դաւառաց թղթատարի ծախքը միօրինակ Ղրուշ 50

Խմբագրութեանս ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ետ չի տրուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՆՈՅՄ. 4/16 1892

ԳՐԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ ԵՒ ԳԱՒԱՌՆԵՐ ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Գ.

1841 Ի ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ ԲԵՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Կէս դար է աւելի առաջուան Պոլսոյ գրաւոր աշխարհաբարի օրինակներ ի մէջ բերելու առթիւ, կրնայինք այն ժամանակի ոճանաւորներուն վրայ եւս գաղափար մը տալ, որ պիտի ծառայէր հաստատելու նոյն իրողութիւն, այսինքն թէ Պոլսեցի գրագէտք ժողովրդեան հասկնալի ըլլալու անփոյթ չեն եղած, և ի հարկին մինչեւ իսկ տաճկախառն գրած են, բայց միանգամայն լեզուն մաքրելու հետամուտ եղած են, որով այսօր նոյն անհաճոյ հարկին մէջ չեն գտնուիր այլ եւս, քանի որ ժողովրդեան քիչ շատ կարդալ եւ գրել գիտցող մասը կարող է հասկնալ սովորաբար գրուած Պոլսոյ աշխարհաբարը։

Վերջերս Սկիւտարի մեր ձեռքն անցաւ 26 տուն ոճանաւոր մը, 1841ին գրուած, որ ժամանակին աշխարհաբարով կը պատմէ Ճեմարանի խնդիրն, յորում արհեստաւորաց գլխաւորք, գոհութեամբ չտեսնելով Ամիրայից ոմանց հակառակութիւնն այդ կրթական հաստատութեան դէմ, նոյն առթիւ խնդրեցին մասնակցութիւն ունենալ Ազգին ժողովներուն ու խորհուրդներուն մէջ, աւելի մտէն հսկելու համար դրամոց գործածման վրայ որք կը հաւաքուին յօգուտ ազգային-եկեղեցական և բարեգործական հաստատութեանց։ Կը յիշուի թէ արհեստաւորաց խնդիրքին արդիւնքն եղաւ Պատրիարքարանի մէջ նախ և առաջ արհեստապետներէն տեսակ մը տնտեսական ժողովոյ կամ հոգաբարձութեան մը հաստատումն, Արմաշու վանքէն բերուած Տ. Ստեփաննոս Պատրիարքի օրով որ ապա Նորէն Արմաշ դնաց, յետոյ Տ. Մատթէոս Պատրիարքի օրով Գերագոյն և Հոգեւոր ժողովները կազմուեցան, որք եւ ըստ կարգին տեղի տուին 1860էն ետքը կազմուած սահմանադրական օրինաւոր ժողովներուն ու խորհուրդներուն։

Հին Սկիւտարցիներ թերեւս յիշեն կամ տեսած ըլլան այս ձեռագիր գիրքն, որ կը սկսի այս տողերով.

Ճեմարանին Իւսկիւտարու
Գլխաւորեան վերակացու
Զոր անուանէ գիրն Իզմիրու (*)
Թաթ. Ճէպպար Լազիստանու։

Յակոբիկն Մանուէլեան
Այլեա Ամիրայն փեսայն
Ինքզինքը կը պարծենայ
Իւսկիւտարու աստուածարան։

(*)· Արշալոյս Արարատեան։

Կարմիր կիւրակէին օրը
Ժողովք ըրին Ճեմարանը
Երեք հարիւր ռամիկ մարդիկ
Որոց գլուխն էր սե՛ւ Ուէնը։

Ոճանաւորը գրողը Ճեմայիրլեան Մկրտիչ Ամիրայի և անոր համախոհ Ամիրայից կողմն է, և հակառակ է Սերվերեան Յովհաննէս Ամիրային, որ էր պաշտպան Ճեմարանի, որուն իւր փեսայն Յակոբիկ Մանուէլեան տնօրէն դրած էր։ Ուստի, ոճանաւորին հեղինակն եաքի տողերուն մէջ կծու ածականները չի խնայեր Ամիրայից այն կառաւկորդներուն որք Ճեմարանի պահպանման կողմն էին։ Ի որպէս կը գանգատի Մանուէլեան

Մեր Ամիրա իշխանները
Շատ ոխ ունին իրենց սիրտը
Աներոջս Ամիրային
Փճացնել չենած չենքը։

Հեղինակն, երբ խօսքն այս արտակարգ ժողովականաց բերանը կը դնէ, աւելի ռամկօրէն կը գրէ։

Առին Թուղթ մը էլան օրթան
Մէհէիրլէմիշ ընող ո՞վ կան
Թող համարձակ էլլան մէյտան
Իշխաններէն թո՛ղ չի վախնան։

Չի կը կարծուէր թէ շատեր պիտի ակնածէին Ամիրայներէն, և խնդրագիրը պիտի չատրագրէին։

Խենք Անդրէաս քէօռ խոյումճին
Եղիազար բէս Թօհաֆճին
Խաչէզ Թագւոր ըռչվաթճին
Շուտ մը Թըղթին մէօհիւր զարկին։

Ասոնք եղան չար օրինակ
Իրենց լեզուով միտ համարձակ
Ժողովրդին մէջ ձգեցին
Անմիութեան ազմուկ և կռիւ։

Պատրիարքը կը կանչէ արհեստաւորաց գլխաւորներն, և Ճեմարանի մասին անոնց ոճած հորհոռոն խմբագրութիւնը կ'ուզէ։

Բայց այս գրոյց այն ժողովքին
Հասաւ ականջն Պատրիարքին,
Եւ Միւսթէշար Պօղոս արին (**)
Բերել տուաւ զանոնք առջին։

«Այն ի՞նչ է քի դուք ըրեր էք
«Կիրակի օրը ժողովեր էք,
«Ճեմարանը ճէմ եղեր էք
«Թուղթ գրեր ու մէօհրեր էք։»

Հիմա մտիք ըրէք Իսնաֆիներուն լեզուն, զոր կարծես թէ անոնց բերնէն ընդօրինակեր է ոճանաւորին հեղինակը։

«Ճեմարանը չգոցվելու
«Եւ օրէ օր չէրէֆ տալու
«Իրատ մասրաֆը նայելու,
«Ժողովեցանք խարար տալու։
«Մինչեւ հիմա Աղայները
«Կը հոգային պակուութիւնը,
«Ասկից եւաւ Իսնաֆները
«Պէտք է նային ամէն բանը։
«Ազգին այսքան զուրուշները
«Կերեր էին իշխանները։
«Պիտի նայինք տէֆթէրները։
«Կ'ուզենք անոնց հիսապները։

«Հիւանդանոցն ու Տնանկը,
«Դպրատուններն ու որբերը,
«Եկեղեցիք ու վանքերը,
«Կ'ուզե՛նք անոնց հիսապները։»

Պօղոս Սրբազան կը յիշեցնէ Ամիրայից բարիքները։

Բսաւ Պօղոս Արէին պայծառ
«Դուք ո՞վ մարդիկ չէ՞ք ամչնար,
«Աստուծմէն ալ չէ՞ք մի վախնար,
«Որ դուք ըրէք խորհուրդը չար։
«Ամիրայից այսքան չանքը,
«Առատ տուրքն ու բարիքը,
«Մոռցրվելու բանե՞ր են մի
«Անոնց այսքան երախտիքը։»

Ճեմարանի աշակերտաց ձեռամբ մատուցեալ ծանօթ խնդրագրէն եաքը։

Էսնաֆներուն գլխաւորը
Կանչեց կրկին Պատրիարքը։
«Ինդրագրին միտքը ի՞նչ էր
«Որ հօն տուին տղաները»։

Ըսին անոնք միաբերան։
«Մեք չենք գիտեր հայր պատուական
«Մեր մէջը շատ ռամիկներ կան
«Որ ի՞նչ ըսեն կը հաւատան։»

* * *

ՀԱՅՑԵՐԷՆԻ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄՆ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Այսօր Արեւմտեան Հայոց գրողներն, ուրիշ խնդիրներու մասին ո՛րչափ ալ տարբերին, համամիտ են այս խնդրոյ վրայ թէ բուռն եղողն հայերէն պէտք է ըլլայ թէ բառերով և թէ կազմութեամբ, և եթէ ոճերուն մէջ օտարաբանութիւն ալ մտնէ գրական աւելի բարձր աղդեցութեան մը ներքեւ, կամ յանուն գրական ճաշակի, սակայն պարզօրէն հայերէնի տեղեակ ընթերցողներու հասկցողութեան սահմանէն անդին անցնելու չէ, և մանաւանդ ռամկին տարկաբար գործածած մուրացածոյ և շատ անգամ անճահ օտարաբանութիւններէն խորշելու։

Այս սկզբունք կոտարկապէս հասկնալի և բանաւոր ըլլալն զատ, 1850էն ի վեր անխափան ի գործ կը դրուի, և ոճի ու մինչեւ իսկ բերականութեան մասին իրարմէ զանազանուող Պոլսեցի, Իզմիրցի և Մխիթարեան գրողներ համամիտ են թէ իրենց գրածներ հայերէն պէտք է լլնին։

Այս գաղափար թէ մեր գրական նոր լեզուն, նոր հայերէնը, պէտք է ինքն իրեն բաւէ, և թէ կրնայ բաւել, ամենէն արդիւնաւոր գաղափարն է զոր ունեցած են Պոլսոյ գրագէտք։ Այս գաղափար օգտակար էր նախ՝ նոյն իսկ լեզուին մշակման համար։ Երբ ամէն նոր գաղափարի արտայայտման համար օտար բառերն ընդունելու հանդստաւէտ դրութեամբ չգոհանան, գրողները պարտին հայ լեզուի ուսումնասիրութեան մէջ որոնել այն նոր գաղափարաց արտայայտման միջոցները։ Դրաւոր լեզուին մէջ կ'ընդունուին ամէն հայ տարբերք, դրաբար թէ գաւառաբարբառ, որք խնդրուած օտար բառին իմաստը կարենան տալ։ Ժողովրդին համար ալ օգտակար էր ամէն նոր միտք հայերէն բացատրել։ Զի հայ բառերով հայ ժողովրդեան ներկայացեալ իմաստներ աւելի հասկնալի և դիւրընտել կ'ըլլան ի վերջոյ քան օտար բառեր որոց իմաստին չսովոր կաղմութիւնն ալ անծանօթ է իրեն։ Եւ վերջապէս, տոհմային հպարտութեան կամ արժանապատուութեան նման զգացում մ'ալ կայ, որ կրնայ ետ կենել զմեզ օտարէն մուրալու ինչ որ ունինք մեք, թերեւս աւելի բանաւոր և անհամեմատ իմաստալից կերպիւ կազմուած։

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ։—

«ՓՈՐՁ», ՀԱՆԴԷՍԻ ՊՊՐՈՅՆ ՈՒ «ՄՇԱԿ», Ի ԴՊՐՈՅՆ

Արեւելեան հայ գրագէտներուն ամենէն հայագէտ, խելահաս և ճշմարտապէս գրագէտ մասը տարբեր ուղղութեան մը չհետեւեցաւ՝ արեւելեան ռամկօրէնն ի գիր առնելու առթիւ։ Հիմակ անոնց գրուածներուն մէջ ռամկօրէն խօսակցութեան նմոյշներն եւթի գաղափար կուտան մեզ Արարատեան նահանգի, Կաւկասիոյ և Ռուսաստանի Հայոց ռամիկ դասերուն կամ հասարակ ժողովրդեան գործածած լեզուին վրայ, որոյ օտարաբանութիւններէն և խրթնաբանութիւններէն մեր կոչած մաքրուած կը տեսնենք ռուսահայ գրագէտներուն լեզուն։ — Բայց անոնց մէջ կայ դպրոց մը որ մեր մէջ ներկայացուցիչ չունի։ Գրագէտներս այն խելահաս դասը զոր դիւրութեան համար Փոչ հանդիսի դպրոցը պիտի անուանենք, իրեն դէմ ունի գրողներու դաս մը զոր կարելի է Մշէի դպրոց անուանել։ Այս վերջին դպրոց ը նաւ հագ չըներ իւր գրած արեւելեան հայերէնն օտար, մանաւանդ ռուսերէնի՝ բառերով ու ոճերով խճողելու, այնպէս որ արեւելեան ընթերցողաց սահմանափակ դասէ մը դուրս անհասկնալի կ'ըլլայ հայութեան մնացեալ մասանց։ Ասիկա քմահաճոյք մը չէ իրենց կողմէ։ Հաստատեալ գրութիւն մ'է, որ կը յինու կարդ մը հայեացք ներու վրայ, զորս կարելի է սապէս համառօտել։

«Լեզուն եղած է մարդուս միտքն արտայայտելու համար։ Միտքն որոշ արտայայտուելու համար իւր որոշեալ բառերն ունենալու է։ Հայ լեզուն կազմուեցաւ այնպիսի ժամանակ մը երբ հիմկուան զիտութիւններէն ու գաղափարներէն շատը չկային։ Ուրեմն, շատ մը նոր միտքեր կան զորս հայ բառերով արտայայտել կարելի չէ։ քանի որ այն գաղափարներ չկային Հայոց մէջ, այն բառեր ալ գոյութիւն չէին կընար ունենալ հայ լեզուի մէջ և չունին։ Մինթէ մեր նախնիք իրենց պէտք եղած ռազմական և վարչական բառերը Պարսկներէն և ուսումնական ու արուեստական բառերն Հելլէններէն փոխ չառի՞ն։ Մինթէ հին հայերէնը լոկ հա՞յ տարբերով կազմուած է, որպէս զի նոր հայերէնը՝ գաղափարաց աւելի մեծ մթերք մը արտայայտելու համար՝ լոկ հայ տարբեր ի կիր առնու, կամ եթէ ի կիր առնու, նպատակայարմար եւ ճիշդ ըլլայ։ Այն ազատութեամբ որով մեր նախնիք գրաբարը կազմեր են միաբուռն փոխ առնելով օտարներէն, մեք եւս կարող ենք մեր գրական աշխարհաբարը կազմել՝ մեզմէ աւելի զարգացած ազգերէն փոխ առնելով գիտական, քաղաքական, արուեստական, վարչական բառերն որք պէտք են կեանքի արդի պահանջներն, արդի միտքերը բացատրելու համար։»

Այսոր դէմ մեք կ'ըսենք։

Եթէ ապացուցուի թէ հայ լեզուն իւր արդի վիճակի մէջ չէ կարող արդի միտքերն արտայայտել, պատճառ չկայ նոր բառեր և ոճեր փոխ չառնելու օտարներէն։ Զի վերջապէս լեզու մը պէտք է բառական ըլլայ բացատրել ուզուած իմաստը տալու։ Բայց ձեր ի կիր արկած ռուսերէն և ռուսացեալ գերմաներէն ու լատիներէն բառերէն ո՞րն հայերէնի մէջ չկայ։ Դուք կամ անոնց հայերէն հոմանիշները չէք գիտեր, և յայնժամ անգիտութեամբ կը գործէք, կամ հայերէնը կեցած ժամանակ օտար բառը գործածելով տեսակ մը անապարձութիւն կ'ուզէք ընել, և յայնժամ օտարամոլութեամբ կը մեղանչէք։

Նորոգացէք նոր իմաստներ արտայայտելու համար միթէ բացարձակապէս նո՞ր բառեր կը չինեն. ո՞չ ապաքէն հին արմատներ, հին բառեր ձեւափոխելով կը յարմարցնեն նոր իմաստներուն։ Եւ հայ լեզուն որ նոր բառեր չինելու այնքան սքանչելի յարմարութիւն ունի, հայ լեզուն որ արմատներու ճոխ պաշար մը դարերէ ի վեր մթերեալ ունի, իրա՞ւ անզօր է ինքն իւր մէջէն բառեր կերտելու և յարմարցնելու նոր միտքերուն կ'ուզէ՞ ապաքէն հա՛, պարզապէս նոր առումներով գործուած հին բառերն աւելի գիւրաւ կը գրաւեն օտար լեզու չգիտցող հայ ժողովրդեան միտքի մէջ, որով և արտայայտել ուզուած գաղափարներն աւելի գիւրաւ կը տպաւորուին։

Մ—ԺԻՆ ԼԵԶՈՒ՝ ՀԱՅ—ԷՐԷՆ ԴԷԼ

Երբ կը գրէք «Ֆինանցների մինիստրի այս տարվայ բիւդժէտը, բիրժայի «աֆէրիսդների ասելով, մեծ դէֆիցիտ «է ներկայացնում», որին տասը տոկոս «ակցիզի պրոցէնդով գոց անել առա«ջարկեր է մինիստրը իր բէկֆէրդով.» Ի՞նչ գերբնական իմաստ կար այս առղերուն և այս բառերուն մէջ զոր հայ լեզուն չկարենար արտայայտել, առանց դրէթէ նոր բառ չիներու։ Ռուսահայոց սահմանափակ շրջանակէ մը դուրս, ո՞վ կը հասկնայ այդ լեզուն։ Եւ արդեօք անհասկնալի՞ կ'ըլլայ, անորոշ կ'ըլլայ Աբէ-էէ երբ նոյն պարբերութիւնն այսպէս կը հայացնէ։ «Եկեմտից նա«խարարին այս տարուց եկամացոյցը, «Սակարանի գործիչներու (կամ շա«հադէտներու) խօսքին նայելով, մեծ «բաց մը կը ներկայացնէ, զոր նա«խարարն իւր զեկուցագրով (՝) կա«ռաջարկէ գոցել՝ ուտելեաց և ըմ«պելեաց տուրքին տասն առ հարիւր «հատցմամբ։»

Իրաւ է որ Հայոց մէջ Վիքթէրիա տարբի կամ Վիքթէք անունով մարդ մը եկած չէ։ Բայց մեզ հետ և ելից, գանձուց կամ գանձային մատակարարութեան գաղափարք այնքան անծանօթ եղած են Հայոց մէջ՝ որ այս բառերն օտարներէն փոխ առնուլ հարկադրուին։ Իրաւ է որ Պորսաներ հին ժամանակները չկային։ Բայց ի՞նչ է Պորսան, եթէ ոչ՝ արժեթղթոց, արմտեաց և այլ ապրանաց գինները, սակերն որոշելու տեղ, ըստ տեսակին։ Մեր նորակերտ Սակարան բառն ըստ ամենայնի աւելի բանաւոր չէ՞ քան եւրոպական «քսակ» նշանակող Պորսան։ Եւ ձեր բերած ռուսական բառն ո՞ր չափ Ռուսահայք կը հասկնան, մեր Սակարան բառն այ գէթ նոյնչափ չե՞ն հասկնար Թուրքիոյ և ուրիշ երկիրներու Հայեր։ Վերջապէս, այնքան ժամանակէ ի վեր որ Հայք չեն կրնար երկու ծայրերը մէկ բերել, և միշտ բաց մը, ծակ մը կ'ուտեն իրենց գրպանին կամ խելքին մէջ, ի՞նչ հարկ կար երթալ ԷՔՔՏՔ բառը Ռուսաց և Գերմանաց միջոցաւ Լատիններէն մուրալ։ Մինթէ Լատինաց ժամանակակից Հայերն իրենց քսակին մուտքն և ելքը միշտ հաւասարակշիռ կը պահէին, բաց չէի՞ն ունենար բնաւ։ Պ. Ազաղայի օրով ձեր «ակցիզը» դրմունքը փոխուած կրնան ըլլալ, բայց չէ՞ մի որ ցորչափ աշխարհի վրայ կառավարութիւնք կեցած են, տուրքեր ալ եղած են, և «ուտելեաց և ըմպելեաց վրայ տուրքն» ինչո՞ւ համար նուազ ժիկներուն գիտցած «ակցիզն» իրենց պաշտած վոտկային վրայ։ Բ. Ֆ.

ԲՊԼԱԲԱՆՔ

ԲՐՈՒՍԻՈՅ ելեւմուտք ի կարգին չեն, հակառակ ճգնոց Տքթ. Միքէլի, ելեւմտից մեծահմուտ և համալսարանական նախարարին։ Անցեալ չաթիւն Բրուսիոյ նախարարապետ Իշլէնպուրկ կոմս Բրուսիոյ Խորհրդարանին բացման առթիւ ցուցաք ծանոյց թէ 1891—92ի տարեշրջանը 42 միլիոն մարք բաց կը ներկայացնէ, և ներկայ 1892—93 տարեշրջանն աւելի նպաստաւոր պիտի ըլլայ, որովհետեւ հնտապտը մեծ ինաս տուած վաճառականութեան և ի մասնաւորի երկաթուղիներուն, որոց հասոյթը Բրուսիոյ կառավարութեան գլխաւոր եկամուտներէն մին կը կազմէ։ Հետեւապէս, Բրուսիոյ Խորհրդարանին գլխաւոր գործը պէտք է ըլլայ ելեւմուտքը կարգի դնել՝ որոց փոփոխման համար ներկայանալի ծրագրերը քննելով։ Կառավարութիւնն այս ծրագրե-

(*)· Կամ «Տեղեկագրով», կամ «Ճառով», «Բանախօսութեամբ», ինչ է որ ձեր «բէֆէրաղ» բառին իմաստը։

—)(174)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՌ

ՍԱՆՏՐԻՅԵՈՆ

ՄԱՆՕՆ ՁՈՐՍՈՒՈՎ

ԾԻԱԾԱՆԸ

Տը Մելվիլի տարփուհին ակնարկ մը նետած էր կառքին վրայ որ մօտեցած էր անտառին մուտքին։ Ձիերը լծուած էին, բայց տակաւին չէին ազատուած ծածկոյթներէն։ Մընօս ոտքի կը կենար իր անասուններուն գլուխը, պատրաստ իր նստարանը ցատքելու և ի հարկին օգնութեան ձեռք կարկառելու։ Բայց գործն յայտնութեամբ պիտի կատարուէր անուշչտ։ Արդարեւ, ամէն բան նպաստաւոր էր Թըշուառականներուն, վասնզի անտառին այդ կողմէն մէկը չէր երեւար ոչ մարգագետնին, ոչ ճամբուն վրայ, ոչ ալ աւելի հեռուն դաշտերուն մէջ։

Հազիւ Մառի-Մատըլէն և Արմանտ քանի մը քայլ առած էին անտառին մէջ, գեղացիի քոթանակ հագած, որ մէջքին վրայ կը սեղմուէր փոկով մը, և քաղաքի մը դրած մարդ մը, զատուեցաւ ծառի մը կոճղէն որուն կրթնած էր։ Սակայն կեցաւ նեղ արահետին եզրը, իբր թէ ճամբայ բանալու համար երկու կիներուն։

Մառի-Մատըլէն, զարհուրած, յանկարծ կեցաւ, յետոյ երկու քայլ ետ գնաց։

—Բայց ի՞նչ ունիք, օրիորդ, հարցուց Արմանտ։

—Սա մա՞ղը։

—Բանաւոր մը որ գործէն կը դառնայ։

—Օ՛հ, ինչպէս կը նայի երեսս։

Մարդուն աչուքները, մանկամարդ աղջկան վրայ սեւեռուած, կը փայլէին վագրի մը աչերուն պէս, որ իր որսին վրայ պիտի ցատքէ։

Մառի-Մատըլէն բոլոր մարմնովը կը դողդղար։

—Այս մարդը կը վախցունէ զիս, թոթովեց խղդուկ ձայնով։ Օ՛հ, այո, կը վախնամ, կը վախնա՞մ։

Եւ սարսափէ դողդղուն, Արմանտի քով սեղմուեցաւ, պաշտպանութիւն խնդրելու համար անկից։

Այն ատեն տը Մելվիլի մեղսակցուհին բռնեց մանկամարդ աղջկան մէջքէն, այնպէս մը որ արգիլէ անոր բաղուկներուն շարժումը, և չունչը կտրելու աստիճան սեղմեց զայն։

Ցայ կնոջ ակնարկին փայլէն, դէմքին յեղակարծ փոփոխումէն, Մառի-Մատըլէն գուշակեց ճշմարտութեան մէկ մասը։ Այս թշուառական կինը, ուսկից պաշտպանուելու համար կը խնդրէր, թշնամի մն էր։ Թաքարթի մը մէջ ինկած էր։ բայց ի՞նչ կուզէին իրմէ։

Այս խորհրդածութիւններն անմիջապէս անցան ուղեղէն։

Կրցածին չափ մաքառեցաւ, և ուզեց պոռալ։ բայց չունչը կը բռնուէր, կը խըղդուէր, ձայն մը չելաւ կոկորդէն։ Իր հայրը, աւագակը, անոր վրայ նետուած էր, և օգուտ քաղելով այն վայրկենէն երբ նա բերանը կը բանար յուսահատ ճիչ մը արձակելու, թաշկինակով մը գոցած էր բերանը և գլխուն ետեւէն կապած էր զայն, տեսակ մը կատաղութեամբ թաւուտին մէջ նետելէ ետք խեղճ աղջկան գլխարկը որ կը նեղէր զինքը։

Այս ամենը տեղի ունեցած էր զրերու համար պէտք եղածէն նուազ ժամանակի մէջ։

Մառի-Մատըլէն, անմիջապէս անդամալուծուելով վախէն ու սոսկումէն, ոչ ատեն ունեցաւ էր ինքզինքին գալու ոչ ալ ինքզինքը պաշտպանելու այսքան բուռն, այսքան անակնկալ յարձակման մը դէմ. ալ բան մը չէր իմանար, խորթիւն մը եկաւ կոկորդէն, մինչ սաստիկ կծկումներ կ'ուռեցուցնէին կուրծքը, յետոյ իր սեւեռակայեաց աչուրները փակուեցան, մարմինը վայոացաւ և գլուխն ինկաւ դէպի ետեւ։ Նուազած էր։

—Մարեցաւ, ըսաւ Արմանտ մեղմաձայն։

—Աւելի աղէկ, աւելի գիւրաւ պիտի տարուի, պատասխանեց տը Մելվիլ։ Թող մի տար, հիմա կ'առնեմ զայն։

Երբ կը պատրաստուէր բռնել մանկամարդ աղջիկը, Թորթիյեար դուրս ցատքեց թաւուտէն և կանգնեցաւ անոր և Մառի-Մատըլէնին մէջտեղը։ Տը Մելվիլ դէպ յետ ընկրկեցաւ, սոսկումի «օ՛հ» մը արձակելով։ Այո, ինքն ալ վախցած էր։

Տակաւին ժամանակ չունեցած տեսնելու թէ իր գործը անասունի՞ մը հետ էր թէ մարդու մը, Թորթիյեար վեր վերցուց իր պղպջատեալ բաղուկը և դանակին շեղբը մխուեցաւ տը Մելվիլի կուրծքը։

Անիծեալը խռպոտ, սոսկալի աղաղակ մը արձակեց, երերցուց բաղուկները, գանգռեցաւ և կոնկին վրայ ինկաւ արահետին մէջտեղը։

—Ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ, ըրաւ մարդ-մազէզը, ճօճելով իր զէնքը և պատրաստ ուրիշ թշնամի մը ալ զարնելու։

Բայց գնաց ծնրադրեց Մառի-Մատըլէնին մօտ զոր Արմանտ գետինը նետած էր, կատաղութեան շարժումով մը, իր տարփաւորին օգնութեան հասնելու համար։

ԳԴ

Ի՞ՆՔՆ Է, Ի՞ՆՔՆ Է

Թորթիյեարի առաջին հոգն եղաւ ազատել Մառի-Մատըլէնը բերանակապէն որ կ'արգիլէր շնչառութիւնը և կրնար շնչահեղձութիւն յառաջ բերել։ Թաշկինակը քակելու նեղութիւնը չունեցաւ։ դանակին շեղբը իր մատներէն աւելի շուտ կատարեց այդ գործը։

Մանկամարդ աղջկան կուրծքը վար իջաւ, շնչեց և քանի մը շարժումներ ըրաւ որք կը ցուցնէին թէ քիչ ատենէն խելքը գլուխը պիտի գար։

Իր պաշտպանը, միշտ ի ծունր, դանակ ի ձեռին, կը հսկէր վրան, աչքը չպատելով նաեւ մարդէն, որ ա՛լ կենդանութեան նշան ցոյց չէր տար և կիսոն անոր վրայ ծըռած, որ գլուխը վեր կ'առնէր, կուրծքը չօչափելով։

Թորթիյեարի երեւումն այնքան բուռն եղած էր և դանակի հարուածն այնքան արագ արուած, որ տը Մելվիլի մեղսակցուհին աղէկ մը չէր հասկացած թէ ի՞նչ կ'անցնէր կը դառնար, և տեսած էր իր սիրահարին անկումը՝ առանց պատճառն հասկնալու։ Եւ հիմակ իր վրդովումին և խելայեղումին մէջ, չէր տեսներ թէ ձեռները կարմրած էին այն արիւնէն որ ուղխորէն կը վազէր տը Մելվիլի կուրծքէն։

Ա՛յ չէր յիշեր թէ ինչո՛ւ հոն կը գտնուէր անոր հետ, խելքը գլխէն կը թռէր, կը մոռնար Մառի-Մատըլէնը, որ ինքն ալ գետինը փռուած էր քանի մը քայլ անդին։

—Կաթո՛ն, կ'ըսեր, խօսէ՛, պատասխանէ, կը քնանա՞ս։ Բայց ես չեմ ուզեր, օ՛ն, արթնցիր, արթնցի՛ր։

Ուժգնակի կը ցնցէր անշարժ մարմինը։ Խելքը գլուխը չէր, բանականութիւնը կը մոլորէր։ Ցիմարութեան սկզբնաւորութիւնն էր։ Ցանկարծ գոչեց.

—Մեռա՛ր է, մեռա՛ր է, օ՛հ, օ՛հ, մեռա՛ր է։

Մէկ ոստումով ոտքի եաւ, աչուքները պլուցեալ, արիւնացայտ, բերանը ծամածուռ, երեսը ահեղի կերպով կծկուած։

Ակնարկն ինկաւ Մառի-Մատըլէնին վրայ և վայրագ ատելութեան արտայայտութիւն մը ստաւ։

—Ա՛հ, այս աղջիկը, ըսաւ խուլ ձայնով, պէտք է որ խղդեմ զայն։

Տեսակ մը ոռնում արձակեց և ձեռները բաց, մատները կծկուած, բիբերը բացարձակ, շարժում մը ըրաւ մանկամարդ աղջկան վրայ նետուելու համար։ Եւ քաշուեցաւ ի տես դանակի շեղբին և մանաւանդ Թորթիյեարի հրացայտ ակնարկին, որ ակռայներուն մէջէն արձակեց այն ջլատիպ, տարօրինակ ծիծաղը որ այնքան բուռն կերպով յուզած էր զինք եկեղեցւոյն դրան մօտ։

Նոյն հետայն հասկցաւ իրողութիւնը։ Բանականութեան վերջին լոյս մը բացատրեց նմա անցած դարձածը։ Թորթիյեար, այս տձեւ արարածը, այս տեսակ մը մարդկային հրէշը օգնութեան հասած էր վարժուհիին և դաշուած էր տը Մելվիլը։

Ա՛լ միայն իր անձնական ապահովութեան վրայ մտածելու էր։ ասոր համար պէտք էր փախչիլ առանց վայրկեան մը կորսնցնելու, վասն զի, տեղւոյն ոստիկանները կրնային հասնիլ ոճրին վայրը։

Միտքը բերաւ կառքը, լծուած ձիերը։ Հոն էր փրկութիւնը։ Նայուածք մը նետեց տարփաւորին մարմնոյն վրայ, ուրկէն մինչեւ գլուխը սարսռաց, գազանի աղաղակ մը արձակեց և դէպի մարգագետին վազեց ետեւէն ունենալով Թորթիյեարի ծիծաղը, դիւային ծիծաղ մը։

(Շարունակելի)

բով պիտի առաջարկէ թեթևցնել փոքր կալուածատէրց տուրքերն և ընչաւէտ դասերու տուրքերն աւելցնել, ընդհանրապէս աւելի արդար բաշխում մ'ընելով տրոց։ Թէպէտ խնդիրը լոկ Բրուսիոյ սահմանին մէջ կ'ներեւի, բայց բովանդակ Գերմանիոյ համար կարեւորութիւն ունի. որովհետեւ զինուորական նոր օրէնքին հակառակորդք Բրուսիոյ երմտական անձկութիւնն իրենց դէնք ըրած են, ըսելով որ եթէ Գերմանիոյ պետութեանց մեծադոյնն այս անձկութեան մէջ կը գտնուի, ի՞նչպէս կարելի է տրոց նոր յաւելումներ ընել և նոր հասոյթներ ձեռք բերել՝ զինուորական յարատեւն ծախուց յատկացնելու համար։

—Լեհերն որք կառավարական նոր դրութեան մէջ իրենց եղած թշդրութեանց փոխարէն սիրով կը քուէարկէին զինուորական և նաւային յաւելման ամեն առաջարկ, Լեհք որք Ռուսիոյ դէմ Գերմանիան շատ զօրաւոր տեսնել իրենց նպատակէտ ընդրած են, այս անգամ կը յայտարարեն իրենց լրագրերով թէ ո՛րչափ եւս Լեհք յօժարամիտ են նպաստել զօրաց թուոյն յաւելման, բայց իրենց տնտեսական անձկութիւն այն աստիճանի հասած է՝ երկրագործութեան անկմամբ, որ ցաւ ի սիրտ կը տեսնեն թէ պիտի չկրնան նոր զոհողութիւններ կրել, և հետեւապէս իրենց ներեսփոխանք Ռայխսթակի մէջ նոր օրէնքին հակառակ քուէ տալ պիտի հարկադրին։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ հնտախտը կը շարունակէ կոտորածներ ընել։ Իւր վերջին զոհերէն մին է ամերիկացի գրագէտ և հրապարակագիր Պ. Թէոտոր Զայլտ, որ անգլ. և ամերիկեան կարգ մը թերթերու և հանդէսներու մէջ գրելէն եռքը, վերջին անգամ Հարբրոս Մակային ամերիկեան հանդիսին մէջ Արեւելեան նկարագրութիւններ կը հրատարակէր, և այս նպատակաւ պատրաստ մը կ'ընէր Պարսկաստանի մէջ։ Պ. Զայլտ մեռաւ Սպահանի հիւանդանոցին մէջ։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ուսումը կը յանձնարարէ Թուքիոյ ժողովրդոց անգլ. վաճառական Պ. Թոմաս Քրիսթի, որ Թուքիոյ զարգացման համար ուրիշ առիթներով ալ բաղձանք յայտնած անձնուորութիւն մ'է։ Կը գրէ թէ Թամուորթի (Անգլիա) Երկրագործական Կրթարանը գրած է իւր որդին, որ ուրիշ աշակերտաց հետ ամեն առտու որոշեալ ժամուն կ'երթայ, և եռանդեամբ կ'աշխատի ազարակին մէջ, և ֆիզիքապէս ալ մեծ յառաջդիմութիւն կ'ընէ, գաւառային աշխատութիւններն օգտուելով։ Գործնականապէս կը սովրի ա՛յն միայն բուն հողագործութիւն այլ և ազարակ վարել, հաւ պահել, զանազան տեսակ կենդանիներ [illegible] լաւցնել։ Թուքիացի երիտասարդք առաւելապէս կ'օգտին եթէ այսպիսի վարժարաններ յաճախեն, և երկրագործական ուսման նոյն ինքն Թուքիա մեծ կարօտութիւն ունի, կ'ըսէ Պ. Քրիսթի։

ՍԻՍԱՌԱՆԱԿԱՆԻ ԴԱՏԻՆ— կը յայտնի թէ թեան դատապարտեց Պ. Տիքսն Ամերիկացին, որ իւր կնոջ հետ յարաբերութիւն ունեցող ֆրանսացի երիտասարդ դիւանագէտ մը զարկած սպանած էր։ Կը յիշուի նաեւ թէ Նախագահ Պ. Քասնօ քիչ եռքը ներում շնորհեց Պ. Տիքսնի։ Սա դիմելով ամուսնալուծման դատարանն, իւր ամուսնութիւնը լուծեալ հռչակել տուաւ որոշում ձեռք բերաւ թէ զաւակներն իւր խնամոց յանձնուին այսուհետեւ։ Տիկին Տիքսն, գուշակելով գլխուն գալիքը, գնաց Օդէյլի կանանց վանքն, ուր դաստիարակութեան համար դրուած էր իւր աղջիկ զաւակն, և պտրելու պատրուակաւ դուրս հանելով, առաւ փախաւ, և անկէ ի վեր յայտնի չէ թէ ո՛ւր գնաց։ Եթէ ձերբակալուի և դաւակը չյանձնէ, տիկին Տիքսն բանտարկութեան պատժոյն կ'ենթարկի։ Թէպէտ իւր երկիր դատապարտած էր այն մարդասպանութեան համար, բայց հանրային կարծիքը կինը կը դատապարտէ բոլոր այս գործին մէջ։

ԶԱՐԵՒԻԶԻՆ յԱթէնս գտնուած միջոցին, կատարուեր է իւր նշանախօսութիւն Ցունաստանի թագաւորին ու թագուհւոյն մեացեալ միակ աղջկան Մարիա իշխանուհւոյն հետ, որ 16 տարեկան է, մինչ Ռուսիոյ գահաժառանգն է 24 տարեկան։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՑ մէջ ժողովրդական (Տէպուտատ) կուսակցութեան յաղթանակը կը նկատուի ժողովրդական բողոք Մաք Քինլիի մաքսային օրէնքին դէմ։ Պ. Սթէվենսն որ Պ. Քիվլէնտի քով դեր-նախագահի և Մերակոյտի նախագահի պաշտօն պիտի վարէ, այս մոթ բացատրեց ժողովրդականաց կուսակցութեան յաղթանակն Հանրապետականաց վրայ։ Միացեալ Նահանգաց Երեսփ. ժողովն այժմ մեծամասնութեամբ ժողովրդականներէ կը բաղկանայ, և կը կարծուի թէ Նահանգաց պատուիրակներէն բաղկացեալ Մերակոյտն եւս ի մտոյ այնպէս պիտի ըլլայ։

ՍԵՒ ԺԱՆՏԱՒՏը Թուքքատանի մէջ յաջորդեց Հնտախտին։ Առաջին բռնուողն եղաւ Աչդաղատի մէջ սեպտ. ամսուն, եւ մէկ շաբթուան մէջ 32,200 բնակիչներէն 1,300ը զոհ գացին սեւ ժանտախտին։ Այս նոր համաճարակ շուտ վերջացաւ բարեբախտաբար, իբրեւ հետք թողլով դիակներ որք չատ շուտ կը փտէին։

ԲԱՆՄԱՑԻ ջրանցի գործին դատական նոր քննութենէն ետքն, որոշուեցաւ դատի ենթարկել Ընկերութեան վարչական խորհրդին անդամները։

—Առաջիկայ փետր. ամսուն կը վերջանայ պայմանաժամն որ Ֆրանսական ընկերութեան տրուած էր Բոլոմպիոյ կառավարութեան կողմէ Բանամայի ջրանցին պեղումը շարունակելու համար կարգադրութիւն մ'ընելու։ Եթէ մինչեւ փետր. կարգադրութիւն մը չըլլայ, ջրանցին շինուած մասն և Ընկերութեան հոն ունեցած գոյքն և ստացուածքը Բոլոմպիոյ կառավարութեան պիտի անցնին, որ երկրին տէրն է։ Բայց այս կառավարութիւն իմացուց Ֆրանսական դեսպանին որ եթէ գործին աւարտումն երաշխաւորուի Ֆրանսայի կառավարութեան կողմէ, Բոլոմպիա նոր պայմանաժամ տալու կը յօժարի։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԼՈՒՐԵՐ

Կրօնական ժողովը երէկ ի Նիոտ գումարեցաւ ի Պարիզաքաղաքն ընդնախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և ատենապետութեամբ Դեր. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Յովհաննէսեանի։

Ժողովն զբաղեցաւ քսանի չափ անհատական և ամուսնական խնդիրներով։

Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն քարոզիչ Արժ. Վահան Ծ. Վ. Յակոբեան որ, ըստ որոշման Ազգ. Վարչութեան, առժամեայ քարոզչի պաշտօնով Պանտրմա կը գտնուէր, երէկ առաւօտ մայրաքաղաքս դարձաւ։

Տ. Վահան վարդապետ Նոյեմբեր 1ի կիրակի առաւօտուն Ս. Պատարագ մատուցանելով Պանտրմայի եկեղեցւոյն մէջ, իր հրաժեշտի ոլորմը տուեր է ժողովրդեան։

Ն. Արժանապատուութեան ներկայութիւնն ու քարոզներն յոյժ լաւ արդաւորութիւն թողուցեր են Պանտրմայի ազգայնոց վրայ, որք երկուշաբթի օրը բազմութեամբ ընկերացեր են նմա մինչեւ Նաւամատոյց ողջերթ մատնելու։

ԱՆՈՒՇԻՆ ՀՈՒՐՔ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆԻ— Իւլայի երկրորդ աստիճան տրուեցաւ Մէսարիֆի ժողովոյ նախորդ անդամ Սարաֆեան Յարութիւն էֆէնտիի, որ եօթը հազար հատոր գրքեր նուիրած է Նախնական վարժարանաց բաշխուելու համար։

Սանիյէ Միւթէֆմիզի աստիճան՝ գաղթականաց յանձնաժողովոյ հաշուակալ Դատրի պէյի, թղթակցութեանց դիւանին դեր-անօրէն Ռիֆաթ էֆէնտիի, դիւանատան անօրէն Վէյի պէյի և վիճակագրութեանց անօրէն Նէշէթ պէյի։

Սանիյէի երկրորդ աստիճան՝ նոյն յանձնաժողովին դիւանատան անօրէնի քարտուղար Բէֆիզ պէյի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Այալթինի ընկերութեան (Սէյանիկ) քարտուղար Բէմալ էֆէնտիի և Պուրբէշի օսմանեան դեսպանատան պատուակալ փաստաբան Պ. Վասիլիսքօի։

Չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ վաճառական Հասան Թահսին էֆէնտիի, որ ի Թալիֆ բարձրագոյն նախակրթարան մը կառուցած է։

Չորրորդ կարգի Մէճիտիյէ ֆրանսական Թրանս-Ատլանտիք ընկերութեան Մալթայի գործակալ Պ. Ֆէտանքօնի, Մախսուսէլի վարչութեան գործակալ Պ. Ժէզամօթի և Գարատաղի զինուորական նուագածուայ տնօրէն և ուսուցիչ Պ. Ֆրանսօ Վէյմէրի։

Ի ԿԱՑՍ· ՊԱՂԱՏ·—Լիվաֆի նախարար Վսեմ. Ղալիպ փաշա երէկ կայս· պալատ երթալով ստացաւ Վ.Հ· Սուլթանի հրամանները։

Ի Բ· ԴՈՒՌՆ·—Հանրային Պարտուց վարչական ժողովոյ նախագահ Պ. Վինսընդ Քայլարտ երէկ Բ· Դուռն երթալով պահ մը տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ Եպարքոսին հետ։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՆԵԱՆ·— Ռումանական կառավարութիւնը Ռումանական թագ պատուանշանի չորրորդ աստիճանը նուիրած է Զէթէնէի օսմանեան դեսպանատան առաջին քարտուղար Ֆէտուն պէյի։ Կայս· Իրատէ մը արտօնած է այդ պատուանշանի գործածութիւնը։

ՑՈՒՆԱՑ Պատրիարք Ամեն· Տ· Նէոֆիտոս երէկ Ասլիէի պաշտօնատունն երթալով տեսակցեցաւ դատական նախարար Վսեմ· Բիզա փաշայի հետ։

Այդ պատճառաւ Սինօդին նախագահէց Մաղնիսի մետրապոլիտ Տ· Ագաթանգեղոս։

ՇՈՒԼՏԱԿԱՆ դեսպան Սթիմպօք կոմն երկուշաբթի գիշեր հայկերոյթ մը տուաւ որուն ներկայ էին Բիվլէնտի Դրաուհին, ատարիական դեսպան Պ. Ֆօն Բայլչէ ու տիկինը, ռուսական դեսպան Պ. Նէլիսօֆ ու տիկինն, անգլ· դեսպան Սըր Բլաք Ֆոռտ, իտալական դեսպան Բօլոպիանօ կոմսը, ռումանական դեսպանն ու դեսպանուհին, հելլենական դեսպանն ու դեսպանուհին, Ահմէտ Այի փաշա, Վէքիլ էֆէնտի և Պ. Ա· Թիմնէի։

Սեղանէն յետոյ, տիկին Սթիմպօք բազմաթիւ հրաւիրեալներ ընդունեց։

ԲԼԻՎԼԷՆՏԻ ԴՐՈՒՀԻՆ և անգլիական դեսպան Սըր Բլաք Ֆոռտ վաղը զբօսական պտոյտ մը պիտի կատարեն մինչև Հէրէքէ և պիտի այցելեն տեղւոյն կայսերական գործարանը։

ԴՍԱՏԱԿԱՆ նախարարութիւնը գնահատած է առեւտրական երկրորդ դատարանին նախագահ Խորասանճեան Թովմաս էֆէնտիի, նոյն դատարանի անդամներէն Տէրվիշ Նեգրի պէյի, պատժական առաջին դատարանին անդամներէն Քալեաքի էֆէնտիի և Բերայի Հուգուքի դատարանին անդամներէն Սամիհ պէյի բարւոք պաշտօնավարութիւնն։

ՀԱՄԻՏԻՅԷ ՀԵԹԵԼԱԳՈՒՆԴԻ·— Սեբաստիոյ մէջ Դարարաբաք գաղթականաց պետերէն Այի պէյի հրամանատարութեամբ Համիտիյէ հեծելագունդ մը կազմուած է նոյն գաղթականներէն։ Հոկտեմբեր 14ին Սեբաստիոյ Դաշտագ Մէյտանը հրապարակին վրայ այդ նորակազմ հեծելագունդը զօրահանդէս մը կատարեր է ի ներկայութեան կուսակալին, կրօնական, քաղաքային ու զինուորական պաշտօնէից, երեւելեաց և ժողովրդեան խուռն բազմութեան։ Զօրահանդէսէն յետոյ հանդիսաւոր բարեմաղթութիւնք կատարուեր են վասն կենաց Վ.Հ. Սուլթանին։

Հեծելագունդին զինուորք յետոյ ձիարշաւի փորձեր կատարեր են։

ՀՆՏԱԽՏ·—Առողջապահական վարչութեան կողմէ հնտախտի վրայ հետեւեալ տեղեկութիւնք հայտնուած են կայս. պալատան առաջին քարտուղարութեան։

Թուական	դէպք	մահ	տեղ
Հոկտ. 29	1	1	Վիեննա
» 31	1	—	Պելգրատ
» 31	4	2	Պաթում
» 31	14	6	Երզնկա
» 31	2	3	Խնուս գաւառակի Այնոնան գիւղ
Նոյմ. 1	7	3	Բէյթա
» 1	19	7	Տրապիզոն
» 2	3	3	Կարին
» 2	1	2	Դերջան
» 1	11	2	Բաբերդ
» 1	7	2	Վան քաղաք

—Տրապիզոնի կուսակալը հեռագրած է թէ Նոյեմբեր 2ի երեկոյէն մինչեւ Նոյեմբեր 3 Տրապիզոնի մէջ հընտախտի 2 դէպքեր և հին ու նոր բռնուածներէն վեց մահեր պատահած են։ Տրապիզոնի շրջակայ ութ գիւղերու մէջ մէկ շաբաթուան միջոցին հընտախտ տասներկու մահեր պատահած են։ Նահանգին միւս կողմերուն մէջ

—Ցայսմի է թէ Առողջապահական ժողովոյ որոշմամբ անպատճառ ի Սինոպ քարանթինա պիտի սպասեն այն նաւերն, որոց եկած տեղերուն համար տասնօրեայ քարանթինա որոշուած է։ Մէկ քանի փոքր առագաստանաւեր կամ այս որոշում չգիտնալով և կամ օգերու ղէյտութեան պատճառաւ՝ ուղղակի Դավագ կը ժամանեն։ Առողջապահական ժողովոյ որոշմամբ, այդ կարգի նաւեր ի Դավագ տասնօրեայ քարանթինան աւարտելէ յետոյ իբրեւ պատիժ տասն օր եւս քարանթինայի կ'ենթարկին, որով քսան օր քարանթինա սպասելէ յետոյ միայն կարտոնուի Կ. Պոլսոյ նաւահանգիստը մտնելու։

—Ներքին գործոց նախարարութեան քարտուղարներէն Թէվֆիգ ու Ահմէտ պէյերն, որոց կայս. Իրատէով պաշտօն յանձնուած է հնկել Տրապիզոնի հանրային մաքրութեան համար ձեռք առնուած միջոցներուն վրայ, իրենց ճանչու ծախքն ստացած ըլլալով Տրապիզոն ուղեւորած են։

ՊԵԼՃԻՍԱՅԻ զօրավար Պրիսմօն, որուն պատուանշան մը շնորհած էր Վ.Հ· Սուլթանը, իւր շնորհակալութիւնները մատուցած է յոտս կայս· գահոյից։ Պրիսմօն զօրավարը մայրաքաղաքս գալով զինուորական վայրերն այցելած և իւր քննութեանց արդիւնքը տեղեկագրով մը մատուցած էր ձեռնհաս իշխանութեան։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՑ ընեերութեան մէկ քանիները խնդրած էին բարեփոխել իրենց սակայցերն և առ այդ կայս· Իրատէով յանձնաժողով մը կազմուած էր Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան պաշտօնատան մէջ։ Ցանձնաժողովը նախ և առաջ պէտք տեսած է գլխնալ թէ Նիկոմիդիա-Էսկիսիրի գծին անցած տեղերու տասանորդական տուրքն, որուն յաւելեալ մասն իբրեւ ապահովութեան գումար ցոյց տրուած է Անատոլուի երկաթուղեայ ընկերութեան, 1304 տարիէն ի վեր իւրաքանչիւր տարւոյ համար հասութիկ ո՛րչափ առաւելութիւն ունեցած է։ Այս որոշում հաղորդուած է երկաթեան նախարարութեան և տասանորդաց տրոց վարչութիւնը կը պատրաստէ հարկ եղած հաշուեցոյցը։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ընկերութեան վերջին նստին ներկայ անդամոց թիւը բաւական ստուար էր։ Ժողովին կը նախագահէր Զօէրոս փաշա, և պատուակալ նախագահի տեղոյն բազմած էր Մաւրօեէնի փաշա։ Տոքթ· Զալիֆիանօ խօսելով Իզմիրի մէջ ճարակուող ծաղկախտին վրայ, արտասովոր դէպք մը յիշեր է, թէ պատուաստուած ու կըրկնապատուաստուած անձինք բռնուած են այդ հիւանդութենէն և առաջարկեր է որ բժշկական այս կարեւոր հարցին վրայ ուսումնասիրութիւնք ու խորհրդակցութիւնք կատարուին։ Տոքթ· Բաւտօ յայտներ է ժողովին, թէ մայրաքաղաքիս մէջ ծաղկախտի դէպքերը շատ պակաս են։

ԿՐԹԱԿԱՆ նախարարութեան հրամանաւ՝ բարձրագոյն նախակրթարանաց ընդհ. Շեհէպ էֆէնտի և տպարանաց տեսուչ Վաբօրիտի էֆէնտի այս տարի եւս պիտի քննեն ոչ-մահմէտական վարժարանները։ Սոյն պաշտօնեայք անցեալ տարի ոչ-մահմէտական վարժարանաց նկատմամբ իրենց կատարած քննութեան արդիւնքը տեղեկագրով մը մատուցած են Կրթական Նախարարութեան։

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆՔ·—Կայս· Իրատէ մը հրամայած է որ եէմէնի մէջ հիւանդանալով մայրաքաղաքս բերուած և Հայաստար-Փաշայի հիւանդանոցին մէջ դարմանուած ու ապաքինած երեք սպայներ, որոց մին դեր-հաղարապետ, մին հարիւրապետ ու երրորդը տեղակալ, յարմար տեղեր ղրկուին օդափոխութեան համար, առաջին երկուքն ինն ամիս և երրորդն երեք ամիս պայմանաժամաւ։ Թէ՝ ասոնց և թէ ի եէմէն բարւոք ծառայութիւններ մատուցանող սպայից ու զինուորաց տրուին եէմէնի նորահաստատ չքաղաքացիներէն, ասոնցմէ արժանի եղողներուն ատիճանը բարձրանայ և անոնց, որք խեղնդամ եղած են, ամսաթոշակ մը յատկացուի։

ՄՈՒՍՈՒԼԻ նահանգին ու Շէհրը Զօր գաւառին մէջ այս տարի հունձքերը տեսակ մը հիւանդութենէ ու մարախներէ բոլորովին բնաջինջ եղած և երկրագործք թշուառութեան մատնուած են։ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը հարկ եղածն ի գործ դրած է որպէս զի երկրագործական Դրամատան սնտուկներուն կողմէ արմտիք տրուին այդ տեղերու երկրագործաց նորէն վարուցան կատարելու համար։

ՀԱԼԷՊ նահանգին երկրագործական քննիչ և միանգամայն տեղւոյն երկրագործական վարժարանին տնօրէն անուանուած է Սուքիասեան Մելքօն էֆէնտի, նախորդ ուսուցիչ գործնական ճիւղի երկրագործական վարժարանին Սէլանիկի։

ԱՐԿԱԾՔ.—Անցեալ կիրակի օր Պոլսոյ Գաճա Մուսթաֆա Փաշա թաղը գաղթական կնոջ մը տան մէկ սենեկին մէջ կրօնական արարողութիւնս կատարուած պատուս, տասնամեայ մանչը փոքր և սենեկին մէջ գտնուած կանայք վարի յարկն ինկեր են, սակայն ո և է վնասնդ չէ պատահեր։

—Կէլիպոլուոյ Մայոս գիւղաքաղաքէն երեք ժամ հեռուն գտնուած փոքր վանքի մը մէջ միայնակ ապրող կրօնաւոր մը ըսպանուած գտնուեր է։ Երկու մարդեր ձերբակալուած են իբրեւ կասկածելի։

—Երկուշաբթի գիշեր Էմին Էօնիւ եկող մավնա մը, որ բանջարեղէն բեռցած էր, ալիքներու սասկութենէն ընկղմեցաւ։ Մէջը գտնուողները թէեւ ազատուեցան, սակայն բանջարեղէններն ջուրն ինկան։

—Նիկոդոս անուն մարդ մը նախընթաց գիշեր Սիրքէճիի առիւեէն մակոյկ նստելու պահուն ծովն ինկաւ, սակայն անմիջական օգնութեանց շնորհիւ ազատուեցաւ։

ՄԱՔՍԱՆԵՆԴՈՒԹԻՒՆ·— Զեռնհաս իշխանութիւնը տեղեկանալով որ հելլանական մէկ քանի նաւեր օսմանեան ծովեզերաց մօտ կը յածին փախստեայ ծխախոտ ներածելու համար, հարկ եղած հրահանգները տուած է որոց որ անկ է։

ՀԱԼԻՊԱԼԻԻ երկրագործական ու անասնաբուժական վարժարանին արտաքին մասերուն ինչպէս նաեւ բացման հանդէսին ներկայ գտնուող պաշտօնեից, ուսուցչաց եւ աշակերտաց լուսանկարներն առնուելով հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան կողմէ Բ· Դուռը ղրկուած են, Վ.Հ· Սուլթանին մատուցուելու համար։

ԱՅՏՐԸՆ Զէյվէ գաւառակին այգեպանք խնդրագրով մը զոր մատուցած են Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան, յայտարարէլ յետոյ թէ առանց կուտի չամիչներու տասանորդի վարձակալն երկպատիկ տուրք մը գանձելու ձեռնարկած է, խնդրած են առ այդ հարկ եղածն ի գործ դնել։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպանատան գործակատար Պ· Պուրկարել ու պաշտօնէութիւնը երկուշաբթի օրը Թարպիոյ ամբարանոցէն Բերայի դեսպանատունը փոխադրուեցան։

Պ· Եի Տիկին Նիքօլա Զարիֆի Մոնդէքաուլ ուղեւորեցան, ուր պիտի անցուցնեն ձմեռը։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ դեսպան Քօլոպիանօ կոմսը նախընթաց օր այցելութիւն տուաւ Բերայի կառավարիչ Վսեմ· Հիւսէյին Հասիպ էֆէնտիի։

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ամենագեղեցիկ և խիստ ամուր ակռաներ դնել, առանց քիմքի, առանց զսպանակի և առանց արմատներն հանելու· արտասանում և ծամողութիւն կատարեալ· ապահով յաջողութիւն երկու դրամանումով։

Կատարեալ գոհունակութենէ ետք վճարում· Տոքթ· Պառի, Թիւ 374, Բերա,

Մեծ փողոց, ֆրանսական դեսպանատան դիմացը, ամեն օր ցորեկուան ժամն 9 էն (Ը· Ե·) մինչեւ իրիկուան 5ը։

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ԱԶԱՍԱՐՍԸՐ·—Հոկտեմբեր 28ին, սաստիկ փոթորիկի մը և հեղեղման անձրեւի մը պատճառն Շիրէի ազատարարաց կայանին պակէնքն արշալոյսին մօտ նաւ մը կը նշմարեն կայմազուրկ։ Անմիջապէս կայան կը դառնան եւ իմաց կուտան։ Փրկանաւն խսկոյն ճամբայ կ'ելնէ և, ժայռերն անցնելէ ետք, առագաստ կը բանայ և ժամը 6ին հոդմավար նաւուն կը հասնին։ Օսմանեան երկկայմ մըն էր որ, շինուածապատով բեռցուած և Հասան Քաբթանի հրամատարութեամբ, Պարթընէն Կ· Պոլիս կուգար։ Փրկանաւին մէջ կառնուն նաւուն տասնամէկ նաւաստիները և ճամբայ կ'ելնեն դէպի Շիրէ ուր կը հասնին ժամն իններն։ Աւելի քան քսան զինուորներ և բազմաթիւ բնակիչներ ծովեզրն հաւաքուած էին՝ օգնելու համար որ նաւը եզերք քաշուի։ Նաւակոծեալ երկկայմին նաւագները կայանին մէջ տեղաւորուեցան։

Նոյն օրը, ժամը առտուան 3ին, Քառա-Պրունի պարանաձիգ փամփուշտի կայանին պակէնքը նաւ մը կը տեսնեն որ չեղակի կ'ընթանար առագաստաց և եղերքին կը մօտենար, որուն երկայնութեամբը կը հետեւին նաւուն ընթացքին, պարանաձիգ փամփուշտի սարուածներով։ Ժամն 9ին նաւը խարիսխ կը նետէ Մարիեոլի բացը Քարա-Պրունէն գրեթէ երկու մղոն դէպ արեւմուտք։ Հեռաւորութիւնը շատ մեծ ըլլալով անկարելի էր պարանաձիգ փամփուշտներն արձակել, բայց այդ սարուածը գետեղեցին այն տեղւոյն դիմացն ուսկից նաւը պիտի մօտենար ծովեզրին՝ խարիսխին խորտակումէն հետը։ Միանգամայն նշան տուին որ Իրիվայի կայանին փրկանաւը հասնի, որ արդարեւ ճամբայ ելաւ անմիջապէս։ Սմիրնոյ նաւաստիներն հրամատարութեամբ։ Դիւրին չէր նաւը գտնել, վասն զի մէյ մ'ալ անձրեւ արգելք կ'ըլլային տեսնելու, բայց վերջապէս, արեւամուտին մօտ փրկանաւը կը հասնի նաւին, որ օսմ. փոքր առագաստանաւ մըն էր վառելիվայտ բեռցած։ Եօթը նաւաստիներն փրկանաւը կը փոխադրուին և ապա ճամբայ կ'ելնեն։ Դիւրերը վրայ հասած էր, և ծովն հոդմակոծ, որով խոհեմութիւն կը համարին Գավաք երթալ, որ կը հասնին ժամը գիշերուան հինգին։ Քըրկանաւային վարչութեան չինած կեդրոնատեղւոյն մէջ նաւակոծեալներն ու ապատարարները լաւ կերպով կը խնամուին, կը բոլորուին կրակի մը շուրջն ուր իրենց կը տրուի կերակուր և կազդուրիչ ըմպելիներ։ Յաջորդ օրը փրկանաւը կայան կը տանին։

ԹԷՓԷ ՊԱՇԸԻ ձմեռնային թատրոնին նորոգութիւններն աւարտելու մօտ են։ Պարտիզին դուռնէն մինչեւ թատրոն կամարաւոր անցք մը շինուած է, որպէսզի հանդիսականք՝ կառք իջնելէ ետք՝ պարտիզին մէջէն չի ստիպուին։ Պ· Մարսէլ գաղտնապատ [illegible] հասած է արդէն։ Առաջին երգչուհին է տիկին Ալիս Ռէն։ Ներկայացումները պիտի սկսին յառաջիկայ շաբթու։

ՊԱՎԼԻՔԷՍԻՐի չրջակայից մէջ երաշտութիւն տիրելուն պատճառաւ տակաւին վարուցան կատարուած չէ։

ԿՐԹԱԿԱՆ նախարարութիւնը, կըսէ «Սաատէթ», դատ բացած է Առեւտրական Համիտիյէ վարժարանին նախորդ տընօրէն աւստրիացի Պ· Կրաթիի դէմ, որ իւր պաշտօնավարութեան միջոցին գումար մը իւրացուցած է։ Դատը պիտի տեսնուի Նոյեմբեր 23ին։

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ շինութեանց նախարարութիւնը Բ· Դրան մատուցած է այն տեղեկագիրն որ կը վերաբերի Պ· Վանտէօվի առաջարկին՝ Ասանայի նահանգին մէջ շոգեկարգ թրամուէյ մը հաստատելու համար։

ԳԱԱԼՄ Փաշայի կոյուղիները գոցելու համար կազմեալ յանձնաժողովը նկատելով որ Գաալմ Փաշայի թաղնիքին առջեւ միացող երկու կոյուղիներն՝ կատարելի չինութեանց համար աւելի յարմար պիտի ըլլայ միացնել Ուզուն Եօլի բարձացը վրայ գըտնուած ընդարձակ պարտէզի մը մէջ, որոշած է գնել այդ պարտէզը։

ՑՈՑՆ ԲԱՐԵՐԱՐԲ.—Ցնկիպտոս մեռած վաճառական Բ· Նիքօլպոսի իւր կենդանութեանը Ցուցաց հիւանդանոցին նուիրած է իւր կալուածներն, որք տարեկան երեսուն հազար ֆրանք հասոյթ կը բերեն։

ԲԵՐԱՅԻ պատժական ատեանն երէկ սկսաւ դատել Բէնս անուն կին մը, Բնակեալ ի Բերա։ «Սապահ» կը պատմէ թէ այդ կին Ֆրանսացի սեղանաւոր Պ. Այպէռ Ռուէէն երկու տուն գնած էր 4700 ոսկւոյ և այդ գումարի 3000 ոսկին կանխիկ վճարելով, 1700 ոսկիին համար վեց ամիս պայմանաժամաւ մուրհակ մը տուած էր։ Պ. Ռուէ որոշեալ պայմանաժամէն առաջ այդ դրամը խնդրած ըլլալով, սեղանաւոր Պ. Ռընէ Պոտուիի դիմուեր և սա վճարեր է 1700 ոսկին։ Ասոր վրայ նոր մուրհակ մը պատրաստուեր է Պ. Ռընէ Պոտուիի անունը։ Տիկին Բէնս թէ այդ մուրհակն և թէ Պ. Ռուէի քով գտնուած հին մուրհակն առնելով ըսեր է թէ վստահելի անձնց կարդալ տալէ յետոյ պիտի ստորագրէ և անկից ի վեր մուրհակները չէ վերադարձուցեր։

ԴԵՂԱԳՈՐԾՈՒՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կ· Պոլսոյ դեղագործաց ընկերութեան սովորական նիստը տեղի պիտի ունենայ վաղը, հինգշաբթի, 5|17 Նոյեմբեր, մեջէրէն յետոյ ժամ 1½ին (Ը· Ե·)։

Ընդհ· քարտուղար
ԲԻԼԻՌ ԱՐԷՌԻ

ՅԵՌԱԳԻՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 15 Նոյմ·—Կը ծանուցուի թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը նոյեմբեր 13,25ին նոր զօրք պիտի ղրկէ առեւտրական նաւերով, այժմ ի Տահոմէ գտնուող եւրոպացի զօրաց տեղը բռնելու համար— Տահոմէյցւոց հետ հաշտութիւնն այս պայմաններով պիտի կնքուի եթէր· Տահոմէյցիք իրենց բոլոր ծովեզերքը թողուն Ֆրանսայի, Ֆրանսացի գործակալ մը և պահապան զօրք դրուին ի Քանա· ուղիներ շինուին, մարդադրեր կատարելու սովորութիւնը ջնջուի Տահոմէի մէջ։

—Փանամայի ջրանցի գործին քննութենէն յետոյ, ընդհանուր դատախազ՝ ընդդէմ ենթարկել Վարչական Խորհրդին անդամները։

ՓԷՇԹԱ.—Կրթական նախարար կոմ Շաքի ներքին գործոց նախարարի պաշտօն ստանձնել չուզելով, նոր նախարարութեան կազմութիւնն 2-3 օրէ առաջ չի լմննար։

ՎԻԵՆՆԱ·—Ֆրանց Եոզէֆ կայսր կայսրանէն ընդունեց Ռումանիոյ թագաւորն և գահաժառանգն։ Երկրորդն վեհապետը ողջագուրեցին գիրար։ Երեքը մէկէն քաղաքային մեծ թատրոնը գացին։

Վակտրան

ԴՂԱՂԹԻ, 4 Նոյեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈՒԱՆԱԳԱՐՈՒՈՅ

3 ամիս Լոնտրայի վրայ	110 ½
3 » Փարիզի »	22 72½

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՖՈՆՏՈՅԻՆ

Երկ. երեկոյ գոց. [Մէսաց. Դ· Սէրի]	23 27½
Բերայի մէջ	» — —
Առաւօտուն բացուելաւ	» 23 25
Կէս օրին	» 23 24
Թաշիլիանը Օսմանկէ երէկ երեկոյ	— —
» ժամ 3ին	— —

ԸՆԹԱՑՔ ԱՊԱՏԵՂԻՈՅ

Փոխառութիւն Սէրի	54 ½
» »	30 ½
» »	23 27

ԲԱՆԿԵՐՈՒՄԻ

Մսպիտէ Ժէնէրալ	Անգլ. Լր.	5 10
Քրէտի Ժէնէրալ	» »	8 02
Գանք տը Ֆրանս.	»	5
Գօս. Շանժ է վալէօր	» »	4 22
Բէյմի	» »	16 09
Թրամուէյ	» »	608
Բուսվէլիի երկաթուղի	ֆր.	89
Բաժնեթուղթ Լաւրիօմի		85

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊՈՐՍԱ

ՓԱՐԻԶ, 15 Նոյեմբեր

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	99 05
» » 4 %	105 22½
Օսմանեան թանսիոնիտ Սէրի Դ.	21 70
Օսմ. մարս. արժեթուղթ	470
Բրիօրիթէ Թիւրք (1890)	427 50
Օսմանեան երկաթուղի	89 37½
» Բէյմի բաժնեթուղթ	366 25
Գանք Օթօման	593 75
Քրէտի Լիոնէ	787 50
Իտալական Ռանթ 5 %	93
Եգիպտական միացեալ	493
Գէջ Լոնտրայի վրայ	25 15
Օսմանկէ Օսմանեան թանսիոնիտ)	372 50

ԼՈՆԴՈՆ, 15

Անգլ. թանսիոնիտ	97 37
Օսմ. » Սէրի Դ.	21 43
» » Ա.	54 ½

տագրեն՝ սակայն անոնց որակը Թուրքիոյ ափիոնին չափ աղնիւ չէ և հետեւաբար գինը մեր ֆին։ ափիոնի գնէն միշտ պակաս։

Թուրքիոյ «ֆինօ» ափիոնը ի սկզբան կը մշակուէր միայն Մալաթիոյ մէջ, բայց հետզհետէ տարածուեցաւ յեւդոկիա, Զիլէ, Ամասիա, Սելանիկ ևն։ Այս զանազան քաղաքներուն մէջէն դարձեալ ընտրելագոյն տեսակը Մալաթիայինն է, որուն գինը գրեթէ միշտ լիպրային մէկ կամ երկու շիլին, կամ օքային՝ տասը քսան ղրուշ տարբերութիւն կընէ։ Իսկ տարբին տեսակը, «տըրըկիսթ»ը կը մշակուի գլխաւորաբար Պէյպազար, Էսկիշէհր, Պանտրմա, Գալըքէսեր, Աֆիոն-Գարահիսար, Զմիւռնիա, Կէյսէր ևն։

Թուականէս մէկ քանի տարի առաջ ափիոնի ընտիր տեսակին օքան 240-250 ղրուշի, կամ լիպրան՝ 13-14 շիլինի կը վաճառուէր։ բայց մէկ կողմէն այս բերքի մշակութեան տարածուիլը, միւս կողմէ Մաք Քինլիի մաքսապաշտպան դրութիւնը՝ (որով Ամերիկայի դուռները կը փակուէին մեր ափիոնին դէմ) վերջին տարիներս շատ կոտրեցին ափիոնի գինը (3)։ Հիմա «ֆինօ»ին գինը 120-130 ղրուշ, իսկ տրբկիսթինը՝ 100-110 ղրուշին մէջն է։ չենք գիտեր ո՛ւրկէ ուսած էր տեղական թերթ մը թէ ափիոնը սակէ 10-15 տարի առաջ 100 ղրուշ է եղեր՝ իսկ հիմա 90 ղրշ։ տասը տասն և հինգ տարի յառաջ ափիոնի միջին գինը 200 ղրշ։ էր գրեթէ, թէպէտ 300-350ի ալ բարձրացած ատենը կայ։ տարբերութիւնը աչքի կը զարնէ։

Ափիոնի հունտը խաշխաշէն կ'ելնէ։ խաշխաշը տեսած էք հոս մանրավաճառներուն խանութը։ մեր մանիկները անառակ մանկիկները քնացնելու համար, խաշխաշը խաշելով ջուրը կը խըմցունէին անոնց։ խաշխաշը թարմ եղած ատեն կանաչ է, և անոր մէջի հունտերը ճեր ճերմակ։ յետոյ, ժամանակ անցնելով խաշխաշի պատեանը կը դեղնի և չոր սոխի գոյնն կը մնտնայ, մէջի հունտերն ևս կը դեղնին։ այս հունտերը, որոցմէ հազարաւորներ կը գտնուին մէկ խաշխաշի մէջ, թարմ եղած ատեն շատ համեղ են, կաթի համ ունին։ Ափիոնը կը ցանուի տարին երկու անգամ, աշնան և գարնան։ շատ աբեղ սերմ մըն է ափիոնի սերմը։ հարեւանցի հերկուած արտ մը կը բաւէ առատ ափիոն արտադրելու։ բայց այս գրութեան դէմ՝ դժուարութիւններ ալ կան, որոց առաջինն է օդի փոփոխութիւնն։ եթէ, սերմի առաջին ծիլերը հողէն դուրս ցցուելէ յետոյ, առաւօտները եղեամ իջնէ՝ ամբողջը միասին կը փճանան, կամ բաւական հասունցէ յետոյ, երաշտութիւնը տեւողական ըլլայ, ամենքը միասին կ'այրին։ Ափիոնի տունկը բարեձեւ և մինչեւ երեք ոտք բարձր տունկ մ'է, լայն տերեւներով։ ծաղիկը՝ շատ կը նմանի պուտն (կէլինճիկ չիչէի)։ ծաղիկին գոյնը կը լինի ճերմակ, բաց կարմիր կամ մանիշակագոյն։ ծաղիկները թափելէ յետոյ՝ մէջի էֆ-էֆ կ'ուռի, կ'ուռի մինչեւ որ կանաչ ընկուզի չափ խոշորնայ։ քանի մ'օր այդ վիճակին մէջ մնալէ յետոյ, գործաւորը և գործաւորուհիք այդ ուռեցած բաժակն այսինքն խաշխաշը քանի մը տեղէն թեթեւ մը կը ճեղքեն, հոմար ըրածի պէս, մանաւոր գործիքով մը, որ 18—20 սանթիմեթրօ երկայնութեամբ նեղ փայտի կոր մըն է, ծայրն երկաթեայ հատու ակռայներով։ այդ ճեղքուածքներէն դուրս կը ցայտէ կաթի նման ճերմակ հիւթ մը, որ երբ տունկը պէտք եղածին չափ հասունցած չըլլայ, շատ լոյծ հեղուկ մըն է և գեղին վազելով անգործածելի կը դառնայ։ իսկ տունկն հասունցած ատեն՝ այդ հիւթը թանձր է և խաշխաշի պատեանին վրայ խատցեալ կը մնայ։ օր մը կը ձգեն զայն այդ վիճակին մէջ, և հետեւեալ առաւօտուն կերթան հաւաքելու։ եթէ, տակաւին չի հաւաքուած, անձրեւ տեղալու ըլլայ՝ ամբողջ հիւթը սեբ սև կը կարի և անգործածելի կը դառնայ. սոյն հիւթը փայտի կտորներով կը հաւաքուի ձագարաձեւ թիթեղայ ամանեղրու մէջ։ լաւագոյն խաշխաշը միջին հաշիւով կէս տրամ հիւթ կ'արտադրէ, որով շատ տաժանելի աշխատութիւն է զայն հաւաքելը։ մէկ գործաւորն ամբողջ օրուան մէջ հազիւ կէս օխա հիւթ կրնայ հաւաքել։ հաւաքուած ատեն հիւթին գոյնը կը փոխուի անոյշ դեղինի։ չի մոռնանք ըսել թէ ահա այս հիւթն է բուն ափիոնն։ հաւաքուած ափիոնով կէս օխանոց կիսագնտեր կը շինեն, որոնք, տեղական բառով Ճէմ կը կոչուին։ այս կիսագնտերը կը պատեն ափիոնի տերեւներով և կը չորցուցնեն։ ափիոնը չորնալով աւելի կը թանձրանայ և կը սեւնայ։ սակայն խմորին ներքին մասը, մանաւանդ երբ տեսակն ընտիր է, միշտ կը պահէ իր սաթի նըման դեղին գոյնը։ վերոյիշեալ կիսագնտերէն յիսունական օխա փայտէ սնտուկներու կամ կողովներու մէջ կը դետեղեն և կը բեռցնեն Պոլիս, և Պոլիսէն ալ Լոնտոն։

Ափիոնի տունկը շատ ծաւալ կը գրաւէ և անոր մշակութեան համար հարկաւոր են ընդարձակ արտեր։ շատ մեծ արտեր հազիւ 8—10 օխա ափիոն կ'արտադրեն։ անգամ մը գիւղացի մը տեսայ, որ իր պզտիկ արտը փոխանակ ըստ սովորականին բանջարեղէն ցանելու՝ ափիոնի հրապոյրէն խաբուելով՝ ափիոն ցանած էր։ ամբողջ արտը կէս օխա միայն արտադրած էր զոր գեղացին ծախեց 80 ղրուշի։ վեց ամիս շարունակ աշխատած եղաւ միմիայն 80 ղրուշի համար։

Ափիոնի գլխաւոր մարմինը՝ մորֆինն է, և այս վերջինն է անոր գինն այնչափ բարձրացնողն։ հաստատուած է թէ տարին տեսակի ափիոնն աւելի մեծ համեմատութեամբ մորֆին կը պարունակէ քան թէ աղնիւ տեսակը. բայց որովհետեւ ափիոնը գլխաւորաբար ուտելու համար կը սպառի՝ աղնիւ տեսակին գինը տարրինէն բարձր կը մնայ։

Յայտնի է թէ մորֆինը թռչուն (volatile) մարմին մըն է, որով ափիոնը քանի հինցայ՝ այնչափ մորֆինը կը նուազի և նոյն համեմատութեամբ գինն ալ կը պակսի։ Թուրքիոյ ափիոնը մեծաւորապէս 10—15 % մորֆին կը պարունակէ։

Թուրքիոյ տարեկան ափիոնի արտադրութեան համագումարն է միջին հաշիւով 15—20,000 սնտուկ կամ կողով, որ ըսել է 750,000—1,000,000 օխա։ զարմանօք կը կարդանք երբեմն լրագրաց մէջ սոյն քանակութիւնը միայն մէկ գաւառի վերագրուած։ կ'երեւայ թէ սնտուկը կը չափուին օխայնի հետ։

Մանօթ մենաշնորհին առթիւ, Լ. Հէրբէր կը փափաքի որ ափիոնի մշակութիւնը կամ հունտի պատրաստութիւնը դասախօսուի այս նպատակաւ հաստատելի դպրոցներու մէջ, ինչպէս կը դասախօսուի չերամի հունտը։ Գործին մնտէն հմուտ եղողը չէ կարող ծիծաղը զսպել այս առաջարկին։ նախ որ, ինչպէս տեսան ընթերցողք, ափիոնի հունտի պատրաստութիւնը բնաւ ո եւ է կերպով նմանութիւն չունի չերամի հունտին պատրաստութեան հետ։ նոյնչափ կարելի է ըսել ցորենի կամ գարիի հունտի պատրաստութիւնը դպրոցական ուսման առարկայ ընել՝ որչափ ափիոնինն։ ափիոնի հունտին աղնուութիւնը կախումն ունի հողէն և հողը մշակելու եղանակէն։ Եւ դարձեալ, ո՞վ պիտի սորվեցնէ գեղացիներուն ափիոնի մշակութեան կամ հունտի պատրաստութեան գիտութիւնն։ օրքան որ գիտենք, այդ տեսակ գիտութիւն մը միայն ոմանց երեւակայութեան մէջ գոյութիւն ունի։ զի Եւրոպայի մէջ ափիոն չի մշակուիր, և եթէ Եւրոպացիք այսօր զայն իրենց երկրին մէջ մշակելու փորձեր ընեն՝ այս մասին պէտք եղած նախնական դիտելիքը մեր գեղացիներէն պիտի սորվին։ ՊՐՕՔԻՐ

(3) Ափիոնը Հոլանտա ալ կը ներածուի, բայց այդ ներածութիւնը տարօրինակ կերպով կը կատարուի հոն։ Հոլանտական կառավարութիւնը ուզղակի ինք կը գնէ երկրին համար պէտք եղած ափիոնը որ տարեկան քանի մը հարիւր անտուկին մէջն է։ այս քանի մը հարիւր անտուկը կը մատակարարուի քանի մը Թուրքիայի հայ այգիներու ձեռամբ շատ շահաւոր գնով, բայց պայմանները շատ խիստ են և ամէն մարդու ուտելիք ապուրը չէ զանոնք ճշդիւ գործադրել։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ (*)

Բ.

Այժմ որ գիտենք թէ ինչ է թելադրութիւնը, կ'արժէ համառօտ տեղեկութիւն մը տալ բժշկութեան մէջ իր կիրառումներուն վրայ։ Բժիշկը այսօր կրնայ թելադրութեամբ շատ մը հիւանդութիւններ բուժել, յոյս տալ յուսահատին, ջղային զօրութիւն՝ խթէէրներուն, և ուրիշ շատ մը ջղային տկարութիւններու, գլխաւորաբար քանի մը տարիներէ ի վեր ճանչցուած այն նոր հիւանդութեան, զոր այժմ ընդհանրապէս մեծ քաղաքներու մէջ շատ կը գտնէ հիւանդները լաւ դիտող բժիշկը, Նէորասթէնի։

Այնքան նոր չէ թելադրութեամբ բուժելու գաղափարը, թէպէտ մեզ համար նորութիւն մը կը համարուի, աչխարհիս չափ հին է։ Շատ հետաքրքրական է թելադրութեան պատմութիւնը։ այն օրը երբ մարդ տառապեցաւ՝ դիպ վերագրեց իր ցաւերը, նոյ նահապետէն մինչեւ այսօր եղան մարդիկ օրք ուզեցին միջնորդն ըլլայ մարդոց ցաւերուն ու պատճառներուն —դիպ—միջեւ, ու շնորհիւ մարդկային մտքին դիւրահաւանութեան՝ միշտ քիչ շատ բուժուողներ եղան։

Եգիպտոսի մէջ քուրմերը եղան բժիշկ, ու դիպ անոնց միայն կը յայտնէին բուժելու գաղտնիքը։

Բժշկութիւնը միշտ կրօնքին հետ ընթացած է, և այսօր, օրքան որ բժշկութիւնը յառաջացած է, կան միշտ ազօթողներ օրք բուժելու գաղտնիքը իւրացուցած ըլլայ կը կարծեն, թէպէտ այս դարավերջիկի օրերու մէջ միայն և միւսին հաւատացողք բազմաթիւ չեն։

Ուսնաստանի մէջ Որբէսոի զաւակներն էին օրք երաժշտութիւնը, բանաստեղծութիւնը, աստեղագիտութիւնը ու բժշկութիւնը կը մշակէին։ աստուածները ազօթքով ու երգերով հիւանդները առողջացնելու կը կանչուէին, Եկո՛ր ամենակարող Աստուած, տուր մեզ՝ մեր ցաւերը բժըշկող բոլոր դարմանները։» կ'ըսէին իրենց խօսքը ուղղելով Արամազդայ որդւոյն՝ Հերակլէսի՝ որ երեւելի եղած էր իւր զօրութեամբ։

Շատ մը հիւանդութիւններ որոնք այսօր անբուժելի նկատուած են, հիները ոտանաւորներով բժշկել կը նկրտէին։

Թէօֆրասդ կը պնդէր թէ մոգական ոտանաւորներով գիտի մեծ ջղին ցաւը, ճռանցաւութիւնը, (sciattque) կ'անցնէին։

Որքան հետաքրքիր այնքան ալ երկար է թելադրութեան պատմութիւնը, չեմ յուսար թէ կրնայ օգտակար ըլլալ ոչ-բժիշկ ընթերցողին որ աւելի գիտութեան նորութիւնները կը փնտռէ, թող միայն գիտցուի թէ հին, շատ հին է թելադրութիւնը ու միայն քանի մը տարիներէ ի վեր է որ բժշկութիւնը կրցաւ ճշմարտապէս օգտուիլ։ Դեռ շատ հին չ'են այն ժամանակները երբ ուշաթաններուն իբր-հրաչք կը ներկայացնէին քնածութիւնը ժողովրդեան, մինչ այսօր քնածութիւն ու թելադրութիւն մեծ դեր կը խաղան կարգ մը հիւանդութիւններուն մէջ։

Անցնելէ յառաջ բուժական մասին, պէտք է որ բացատրեմ մտքին այն գործողութիւնները որոնցմով թելադրութիւն մը զգացման, առարկայի ու շարժման կը փոխուի, որովհետեւ թելադրութեան այս հակումներէն է որ բժշկութիւնը կ'օգտուի։

Ամէն գործարան, ամէն գործողութիւն ջղային կեդրոններէն կը կառավարուին։ մարմնոյն իւրաքանչիւր կէտը ուղղին մէն մի խորշին (cellule) հետ միացած է, ամէն ինչ որ հինգ զգայարանաց միջոցաւ ուղեղէն ներս կը մտնէ այդ խորշերէն կ'ընդունուի ու երբ յետոյ այդ խորշերուն հրաման տրուի, կրկնել տալ զգայարանաց միջոցաւ ընդունուածը, ու ջղային կեդրոնը գործադրէ տրուած հրամանը (եթէ կարելի է)։ բացատրուած կ'ըլլայ բուժման թելադրութիւնը, այսինքն թելադրութեամբ բուժումը։ Տպաւորութեան մը գաղափար ըլլալը ու գաղափարին մտքէն ընդունուիլը, այսինքն նախնական թելադրութիւնը՝ կեդրոնաձիգ երեւոյթ մ'է, այլ երբ հրամանի մը վրայ ջղային կեդրոնը կը թելադրուի եւ այդ թելադրութիւնը գործադրուի՝ կեդրոնախոյս երեւոյթ մ'է։ այս երեւոյթին վրայ է որ հոգեբուժական (psychothèrapeutipue) ճիւղը այսօր հազարներով կը համրէ իւր բուժեալները։

«Ուզեղին ամէն մէկ խորշը երբ գաղափարէ մը կը ներգործուի, շարժման մէջ կը դնէ ջղային այն թելերը որոնք պիտի իրագործեն այդ գաղափարը։» Այս է օրէնքը։

Ահաւասիկ օրէնքը բացատրող օրինակներ։

1. Գաղափարը զգացման կը փոխուի։

Ոչիլ ունենալու գաղափարը մարմաջում կը պատճառէ։

Կրաթիոլէ իւր մէկ գործին մէջ (*) կը յիշէ իրաւագիտութեան ուսանող մը որ առաջին անգամ ըլլալով վիրաբուժական գործողութեան մը ներկայ կը գտնուի, երբ ականջի մը վրայէն փոքր ուռէջք մը կը հանէին, յանկարծ իւր ականջին վրայ մեւնոյն տեղը սոսկալի ցաւ մը կ'զգայ և կ'ըսէ՝ ուռէջքը ականջին տանիլ ու պոռալ։

Աչքէն ընդունուած տպաւորութիւնը, գաղափարի վերածուած է ուռանդին ուղեղին մէջ ու գաղափարը դուրս եղած է ուղեղէն զգացման փոխուած։

Գաղափարը վայրկենական զգացման փոխուելէ զատ՝ երբ՝ մասնաւոր զգացման մը կապուած հին գաղափար մը կ'արթընայ որ եւ է տպաւորութեան մը տակ՝ իրեն կապուած զգացումն ալ կը վերածնի։»

Կրաթիոլէ կը պատմէ թէ երբ տղայ էր, աչաց տկարութիւն ունէր ու տափակալ էր ակնոց գործածել, բայց ակնոցները կը նեղէին զինքը և այն ատենն որ նախամեծար կը համարէր քիչ մը հեռուէն կնոջ մը գեղեցկութիւնը չորոշել քան տառապիլ ու կը թողու ակնոցները։ Քան տարիներ յետոյ, չէր կրնար ակնոցաւոր մը տեսնել առանց քթին վրայ իւր երիտասարդութեան կրած ցաւերը զգալու։

Բարիզ ՊՕՂՈՍ ՔՕԼՕԼԵԱՆ
Բժշկական ուսանող

ԶԱՅՆ ԲՆՈՒԹԵԱՆ

Երգանք զով անտառ, օրհնող պարկեշտ,
Կանչնիներու տակ վայելենք շուրջ հեշտ,
Երգանք, մեր սրտերն որ կ'սարին տարտամ
Ու մշաւորիլ կ'ուզեն մի անգամ,
Անդ, ազատ, արձակ միանան, փարին,
Անդ, զով օդին մէջ հուր ու բոց մարին։

Նայէ կոկոններ զուարթիկ, անհամար,
Որ իրենց մատաղ նռասկին համար,
Պատեաններու մէջ դեռ բանտարգել են,
Ի՞նչպէս կամովին, բացուելով անդէն
Անոյշ զեփիւռին որ կը փայփայէ,
Անձնատուր լինին, մրտպրիք նայէ։

Նայէ ծովալիճ հանդարտ երեսով,
Երբ անոյշ շընչէ զեփիւռ մեղմ ու զով,
Այն երեսն հանդարտ եւ անշարժ յա՛ է
Ի՞նչպէս կը շարժի, կը խաղայ վէ՛ա վէտ,
Ի՞նչպէս կոնակներն եւ անոյշ զեփիւռ
Փոխն ի փոխ կուտան իրարու համբոյր։

Բնութեան հետեւէ՝ բնութեան ծայնն այս է
Մարդկային ծայնէն յառաջ այս դասէ.
Հերթէ սուտ քարոզ ու պատիր հանճար,
Կեղծաւորութեան խիստ վարքն անսաւառ.
Ժուժկալութիւն զուր, ամօթ անտեղի,
Սրտիդ մէջ երբեք չունենան տեղի։

Օ՛ն առ, ծաղիկ ճարմ հասակիդ փափուկ
Սիրոյ զեփիւռին Աստ բացուի ծածուկ.
Թող ճարին առատ սրտտիդ խորշերուն
Զուարճութիւն, վայելք, ճառագայթ սիրուն,
Թող, Աստ որ երեպ, սրբոտիդ հայելի,
Շարժելով տակաւ, ժրպտի աւելի։

16 Մայիս, 1854 Դ. ՍԵՒԵԱՆ

(*)(De la physionomie 1863)

[*] Այս յօդուածի առաջին մասն հրատարակուած է իբր մէկ ամիս առաջ։

ՆՈՐԱՎԷՊ

ՍԻԼՕԶԱՆ «Լ. ՄԻՆԵՕՆԷԴ»

(Շարունակութիւն էջէն դէպ էջ)

Ջուրն, իւր սահմանին մէջ ամփոփեալ, արագասահ կ'ընթանար, այլ առանց ազմուկի։ Լուսնոյ ճառագայթները ցոլանալով վճիտ ջրոյն մէջ, հանդարտ երեւոյթով բազմերանգ և բազմաթիւ հրթիռներ եւ որայանման արծաթագոյն թերեր կ'արձակէին։ Իւր շուրջը գիտեց նա սոսկմամբ։ Թերեւս կը վախնար մէկէ մը նշմարուելէ։ սակայն ոչ ոք կար։ Գաղջ և անուշահոտ թեթեւ հով մը կը զողզողացնէր, իւր գլխուն վերեւ, ուռենեաց տերեւները։ Սիւզանի աչքերն յառեցան գետակին վրայ։ քայլ մ'առաւ դէպ առաջ։ Զգաց թէ պիտի խելացնորէր։ Քայլ մ'ևս և թշուառ ու խեղճ աղջիկը պիտի աներեւութանար վազող ջրերուն կոհակաց ներքեւ, որք կուլ պիտի տային զնա։

Միեւնոյն վայրկենին եկեղեցւոյն ժամացոյցը ժամը 10 հնչեց։ Սիւզան կը վարանէր։ անշարժ, զողզոջուն և քրտնաթոր, ժամը համրեց։ Բազուկներն երկնցուց դէպ առաջ, օդին մէջ, մէկ ոտքն յառաջ տարաւ, աչքերն երկինք սեւեռեց, բերանը գոց, ակռայները կրճտելով, և կը պատրաստուէր ի մի ոստիւն գետակին մէջ նետուիլ՝ երբ նոյն րոպէին սկսաւ հնչել եկեղեցւոյ զանգակն, որ գիւղին բարեպաշտներն եկեղեցի կը հրաւիրէր։ Ի լուր զանգակի ձայնին որ Աստուած կը յիշեցնէր, մանկամարդ աղջիկը փոխանակ ջրին մէջ նետուելու, յետս ընկրկեցաւ, և յիմարի մը նման սկսաւ վազել դէպ ի մատուռ։ հոն, կանգ առնելով, կամաց մը դիտեց թէ ծանօթ դէմքեր կը գտնուէ՞ն ներսը։ ոչ ոք նշմարելով, գնաց պահարանին խորանին առջեւ ծնրադրել, թեւաբաց ու արտասուաթոր, լալ, ողբալ և աղաչել հեծեծագին։ Քիչ յետոյ խելաբերած էր։ աղօթքն իւր արցունքները չորցուցած և գինքը քիչ մը մխիթարած էր։ ձեռքերն իրարու միացուցած և ճակատը խոնարհուն՝ լուիկ ու մընջիկ չարունակեց իւր խնդրանքներն առ Բարձրեալն։ Թէպէտ տակաւին կ'արտասուէր, այլ որոշած էր ապրիլ։ Հանդարտաքայլ ու գրեթէ խոյս տալով բոլոր ակնարկներէ, չուտ մը ամայի փողոցներէ իւր տունը դարձաւ։

Ի զարթին գիւղ, Էտուար խորին սրխրութեամբ համակեալ, ողջագուրեց իւր ծնողքն և լուիկ գնաց վառարանին քով նստիլ։

Հայր և մայր պահ մը զիրար դիտեցին վտանգին կերպով և զարմացմամբ։ աչքերով զիրար կը հարցաքննէին թէ ի՛նչ պարտէին ընել կամ ըսել իրենց որդւոյն, հանդէպ այս կացութեան։

Էտուար, գլուխը կուրծքին վրայ ձգած, թեւերը կախ, նայուածքն հաստատուն կամ լաւ եւս պչուցեալ, մոռցած էր որ երկու սիրելի էակներու ներկայութիւնը կը վայելէր օրք զինքը կը դիտէին և միանգամայն կը տանջուէին իրենց դգուանաց առջեւ անոր անզգայութիւնը տեսնելով։

Երիտասարդը գլուխը վեր առաւ։ յետոյ իւր մօրն այտերը շրթանցը մօտեցնելով, քանի մը անգամներ համբուրեց զնա։

Իւր ընթացքին տարօրինակութեանը վրայ ո և է պատճառ մը գտնելով, զանոնք գորովալիր խօսքերով հանդարտեցուց և երբ մայրն հարցուց նմա թէ կ'ուզէ՞ Սիւզանին վրայով լուրեր ստանալ։

—Սիւզա՞ն··· իրա՛ւ, մայրիկ, ինչպէ՞ս է, հանգիստ է կարծեմ։

—Այո՛, շատ լաւ, եւ վստահ եմ որ այս գիշեր քեզ կ'սպասէ։

—Իսկ ես հակառակն ըլլալուն վստահ եմ, մայր···։

Եւ իւր մօրը թախանձանաց վրայ, Էտուար իւր ծնողաց ընկերակցութեամբ Մարիզէի տունը այցելութեան գնաց։

Գրկաբաց ընդունուեցաւ տնեցիներէն ու բաժակահարութեան միջոցին հարցուցին թէ ինչ էր Էտուարի մտահոգութեան և տխրութեան պատճառներն։

Էտուար ևս սկսաւ հետեւեալ համառօտ պատմութիւնն ընել։

Փարիզ քանակին Բարիզ մտնելուն հետեւեալ օրը, միեւնոյն գնդէ սպայներ և ենթասպայներ հաւաքուած էին քաղաքին սրճարաններէն միոյն մէջ։ ասոնց մէջ ես ևս կայի։ Մեզ հետ, երկու կամ երեք երիտասարդներ ալ կային որք իրենց սպայ բարեկամներուն ընկերակցած էին։ Ժամէ մը ի վեր ապէնդներու և չամբանեաներ-ու գաւաթներն իրարու կը յաջորդէին անընդհատ ու գլուխները տաքնալ սկըսած էին։ Յանկարծ, Բարիզի երիտասարդներէն մին, խօսքը սպայներէն միոյն ուղղելով, հարցուց նմա թէ կը ճանչնար զինուոր մը, որուն անունն յայտնեց։

«Այդ անունն ունեցող զինուորականը ճիշտ այդ խմբին մէջն էր։

—Արդարեւ, պարո՛ն, պատասխանեց սպայն։ Ծիծաղելով և շեշտակի դիտելով զինուորը, կը յիշեմ այդպիսի անուն մը։

—Խրիմէն վերադարձա՞ւ արդեօք։

Սպայն Ծիծաղելի պատմութեան մը հատը առնելով, ուզեց վայրկեան մը զբաղնուլ։

—Կարծեմ թէ դեռ Սեվաստաբօլ է, պատասխանեց։

—Եթէ այդպէս է, կը խրատեմ որ հոն մնայ։

—Պա՛հ, և ի՞նչ պատճառաւ հարցուցին բազմաթիւ ձայներ։

—Ահաւասիկ, յարեց երիտասարդն, իւր ապահովի վեցերորդ գաւաթը պարպելէն ետք։ Ժամանակէ մը ի վեր այդ զինուորին ծնած գիւղն էի, բաւական տգեղ գիւղ մը, ուր չպիտի կրնայի երեք օրէն աւելի մնալ եթէ երկու կապուտագեղ ու անոյշ աչքեր, ամենահարպուրիչը զոր կարելի ըլլայ երեւակայել, միջոց գտան իմ ձգնձրոյթն փարատելու և որք մինչեւ իսկ մոռցնել տուին ինձ Բարիզն և բարեկամներս։ Ուրեմն սիրահարն եղայ այդ կապուտաչուի գեղուհւոյն և որոշեցի որ դիս սիրէ կամայ ակամայ։ Գործը քիչ մը դժուարին էր, իմ կապուտագեղ օրիորդս նշանուած էր Խրիմի այդ զինուորականին, և չվախնալով որ օր մը անիկա կրնար կոկորդս սեղմել, պէտք էր որ այդ շնորհագեղ ու փափուկ օրիորդին սրտէն վանէի այդ անձը, որպէս զի ես կարենայի անոր տեղը գրաւել։ Գիտէ՞ք ինչ հնարեցի։

Ոչ ոք պատասխանեց։

—Լաւ ուրեմն, մտիկ ըրէք, ըսի թէ նշանածը մեռած է։

—Անշուշտ չհաւատաց քեզ։

—Ընդհակառակն, պարոնե՛ր, փոքրիկ միամիտը իմ խօսքերուս Աւետարանի մը նման հաւատաց։

—Ա՜հ, եւ վե՞րջը։

—Եւ վերջը, դեռ չհասկցա՞ք, սիրուելցայ··· մնացածն ալ գուք կուշակեցէք։

Այս խօսքերն ըսելով սկսաւ մեծագղղոր ծիծաղել։ Տխուր լռութիւն մը իւր խմնդն պատասխանեց։ Բոլորին աչքերը սեւեռած էին այն զինուորին վրայ որուն երջանկութիւնը գողցուած էր։ Ոտքի ելած էր այդ պատրեալը, մեռեալի մը նման դալկահար ու կայծակնացայտ աչօք և ոտքէն մինչեւ ցգլուխ սարսռալով։

—Պարո՛ն, վա՛տ և թշուառական մըն էք դուք, գոչեց հրապուրիչին գլուխը սեղմելի եւ իւր լայն ձեռաց մէջ սեղմելով։

—Զեմ ճանչեր զձեզ, ո՞վ էք դուք, կը գոչէր ապիրատը խռպոտ ու խղդուկ ձայնով։

—Էէ՞, չէ՞ք ճանչեր մի՛։ Կայնէ որ ճանչցնեմ ես զիս։ նշանածն էի այն մանկամարդ ու կոյս աղջկան որուն կարտեան պատճառն եղաք։

Այս բառերն արտասանելով, Էտուար Թիէրի, ոտքի կանգնած էր և իւր աչքերէն շանթեր կ'արձակուէին կարծես։

—Եւ իրարու հետ մենամարտեցա՞ն, հարցուց Պ. Մօրիզէ։

—Հետեւեալ օրն, յարեց Էտուար, զանգաղ և ծանր ձայնիւ, հրապուրիչը Վէնսանի անտառին բացատանին մէջ մահացու կերպիւ վիրաւորեալ գետին կը տապալէր։

Գրեթէ նոյն րոպէին, վշտալի աղաղակի մը արձագանգը լսուեցաւ։ Ամենքն ալ, բացի Էտուառէն, մօտակայ սենեակը վազեցին ուր Տիկին Մօրիզէ, իւր աղջիկն սենեկին մէջտեղն նուաղեալ կը վերցնէր։

Հետեւեալ օրն Էտուար Թիէրի Պ. Մօրիզէի տունը ներկայացաւ և Օր. Սիւզանի որպիսութիւնն հարցուց։

Մանկամարդ աղջիկը, խոհուն և տըխուր նստած էր պատուհանին մօտ։ Նուաղկոտ ու կարմրած աչքերը բաւական էին ապացուցանելու համար թէ օ՞րպիսի սոսկալի գիշեր մը անցուցած էր խեղճ ու անմեղ աղջիկը։

—Մինեօնէդս, Պ. Թիէրին է որ եկաւ հարցնել թէ ի՞նչպէս ես, բաւ մայրը ներս մտնելով։

Սիւզան դժուարաւ կրցաւ ոտքի ելլել և իսկոյն ընկաւ աթոռին վրայ։ սաստիկ կարմրութիւն մը իւր այտերը գունաւորած էր։

—Երեկ գիշերուան ձեզ պատահած դէպքը գիս անհանգիստ ըրաւ, բաւ երիտասարդը մանկամարդուհւոյն մօտենալով, եւ ես չէի ուզեր գիւղէն մեկնիլ առանց ձեր վրայով կատարեալ բարւոքման լուր մը ստանալու։

—Վերվէնէն մեկնի՞լ, գոչեց Տիկին Մօրիզէ։ ուրեմն կրկի՞ն պիտի մեկնիք···։

—Այո երեկոյ իսկ, այո, տիկին։

—Սակայն անկարելի է։ Սիւզան, զձեզ միայնակ կը ձգեմ։ լաւ մը կշտամբէ գնա որ քիչ մը ողջախոհ լինի։

—Սիւզա՞ն, բաւ Էտուար երբ մանկամարդ աղջկան հետ միայնակ մնաց, գիտէ՞ք թէ ինչու կը մեկնիմ։

—Այո՛։

(Մնացեալը վաղուան թուով)
Է. ՌԻՇՊՈՒՐ
Թարգ. Լ. ԹԻԼՕՍԻԱՆԻ

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

—Ամսականդ առիր, այնպէս չէ՞։
—Այո՛, ի՞նչ կայ։
—Ուրեմն ինծի ոսկի մը փոխ տուր։
—Անկարելի է, ամենքն ալ մանրուկ ստակ են։

* * *

Սրտաչարժ ծանուցում մը։
Մուրացիկ կոյր կնոջ մը վիճէն հետեւեալ ծանուցման գիրը կախուած էր։
«Հաճեցէք ակնարկ մը և տասը փարայ շնորհել այն կնոջ որ չը կրնար ետ դարձնել զանոնք։»

* * *

Հաշակաւոր ծոյլ մարդ մը որ ծառի մը տակ պառկած էր, յանկարծ կ'արթընայ, արիւն քրտինք մնած։
—Ի՞նչ եղար, կ'ըսէ իւր մէկ բարեկամը, որ իրեն պէս հոն պառկած էր։
—Ա՛հ, զարհուրելի մղձաւանջ մը։ Երազիս մէջ տեսայ թէ կ'աշխատէի։

* * *

Մեր վաշխառուի մը յուղարկաւորութեան առթիւ անոր բարեկամներէն մէկը դամբանական ճառ մը կ'արտասանէ զոր հետեւեալ կերպիւ կը վերջացնէ.
—Այո՛, պարոնայք, վստահ ըլլաք թէ մեր բարեկամին վրայ միայն անոնք պիտի ցաւին որ զինքը չեն ճանչցած։

* * *

Պանդոկապետը։
—Նիքօլա՛, կը յուսամ թէ յաճախորդը չ'նեղացաւ երբ իմ հաշուեցուցակս իրեն ներկայացուցիր։
—Ո՛չ, բնաւ··· ընդհակառակը գիս քովը նստեցուց, սիկառ մը ու գաւաթ մը գինի տուաւ, և իւր սիկառը վառելու համար՝ կրակարանին մէջ ձեր հաշուեցուցակը բռնկցուց։ Տ. Զ.

ՏՕՔԹՕՐ
Պ. Ց. ԳԻԼԶԻԲԵԱՆ

Այս անգամ Իւսկիւտար Իսմտիէ Սաաթճի Սեղբոս փողոց թիւ 9 տունն փոխադրուած ըլլալով՝ հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր եւ կը զարմանէ ամէն տեսակ արտաքին եւ ներքին հիւանդութիւններ, մասնաւորապէս սրտի, ծորի, ստամոքսի եւ կանանց ծնունդարերական գործարանաց եւ ջղային հիւանդութիւններն։

Երեքշաբթի եւ շաբաթ օրերն առաւօտեան մինչեւ կէս օր ծրնաքաք կը զարմանէ իրեն պիտոյ հիւանդներն, նաեւ կը գտնուի կիրակի առաւօտ Սէլամլի, Զէօմլէքչեան եւ երկուշաբթի օրն ալ կէս օրէ վերջը Պոլիս Գում-Գարու Ստասիոն ճամբէ Ա. Զարիֆեանի դեղարանները։
320 3—12

ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԺ
ՍԱԼԻԲՍԱՆ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

Պասիւ ունիմ ծանուցանել արգոյ հասարակութեան թէ ակռայի ամենէն անառանելի ցաւերը կը զարմանեմ անմիջական կերպով։ Առանց ակռան բաշելու, փտաբիւնը ինչ վիճակի ու դիրքի մէջ ալ ըլլայ, 3-4 անգամ զարմանելով, ջղերու փտեցնելու զօրձը կը վերջացնեմ եւ փտած մասը կը լեցնեմ ազազային ցաւի, մաշեու եւ Ֆարեու ամէն վտանգէ զերծ Ֆոլու պայմանաւ։ Լեցուելիք նիւթն է ոսկի, բլաթին եւ այլն։

Կեղծ ակռայներ ոսկւոյ կամ բաւչուի վրայ։ Այն անձինքը որք իրենց կեղծ ակռայները բանիցս շինել տուած եւ ոչ մէկ կերպիւ անոնցմէ գոհ չեն մնացած, կամ զայնս զսպանակի ու թելերու հոգնեցուցիչ միջոցաւ կը գործածեն և, Ֆոր դեմեն ինձ որ մաշած ու անկարելի կոչուած լինելու վրայ կը զետեղեմ կեղծ ակռայներու ամբողջ կամ անչափ շարք մը եւ այս առանց զսպանակի եւ այլ որ եւ է ուրիշ միջոցի։

Նոր դրութեամբ կը հաստատեմ ոսկւոյ նուրբ թերթերու վրայ ամբողջ ակռայներու շարքեր որոնք բիմնն իւր համմ եւ լեզուն իւր արտասանութեան կորովը ու նրբութիւնը չեն կորսնցնէր, ակռայներն ադամ, հոտ եւ կոտրելու վտանգէ զերծ կը մնան։ Զանազան ձեւերով կը պատրաստուին ֆրանս

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 1,000,000

"ՓԻՆԻՔՍ,"

Հիմնեալ ի Լոնդոն տարին 1782

ՓԻՆԻՔՍ, հիմնեալ առաւել քան մի դար յառաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է՝ որոյ բաժնետէրերք Անգղիոյ ամենահարուստ և հմտագոյն դրամատէրերն են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։

ՓԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ առատաձեռնութեան մի գլխաւոր ապացոյցն է 18,000,000 Անգղ. ոսկւոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի զոհասուց հաշիւ։ 34

ՓԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակի կալուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանաւք և միջնորդութեամբ ստորագրելոց, որք ունիմք լիազօր իշխանութիւն կարդադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած վնասներն։

Հ. ՍՈՒԱՆ և ԸՆԿ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուլկարիոյ և Սեւ ծովու եզերաց

Թիւ 11 և 12, Սանտալէը խան, Ղալաթիա, Աւստրիական թղթատան վերև։

HAMBURG MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԳ ԵՒ ՄԻԻԻՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

Ա. ԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆռանք	8,000,000
Պահեստի դրամ ցվերջ յունիս 1890	»	6,165,860
Տարեկան հասոյթ » » »	»	14,135,925

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔՍ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակութիւններ և սոցա մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնաւք

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ՖՈՒԱՆՔՖՕՐԹՈՒԱՋ

ԾՈՎԱՑԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ ֆռանք 6,250,000 Պահեստի դրամ ֆռանք 1,270,300

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց վրայ բեռցուած վաճառքներ, ինչպէս նաև թղթատարական և փոխադրական ընկերութեանց յանձնուած թանկագին նիւթեր և գրամ պարունակող ծրարներ խիստ նպաստաւոր պայմանաւք և սակագնաւք։ Սոյն նիւթերու վրայ մեծագանակ գումարներ կարենալ ապահովագրելու համար Ընկ. Թիւնս միացած է եւրոպական 13 լուրջ ապահովագրական հաստատութեանց հետ որոց դրամ [illegible] ու պահեստի դրամն է Աւելի քան 100,000,000 ֆռանք

Լիազօր ներկայացուցիչ համար Թուրքիոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Գալիս, Պահչէ—Գաբու, Անանիատիս խան 12, 13, 14

ԻԼԱՆ ՊԱՊՐ ՍԷՐԱՍԲԷՐԻ

Եթնաս զէնպէրէք ատէտ 615, պէհէրի 1 դրչ. 20 բարա. կէօտէրի բուլ ատէտ 6130, պէհէրի 4 դրչ. 20 բարա. մուխթէլիֆ էյլինա գամբչ ատէտ 800, պէհէրի 22 զուրուչ։

Իւչիւնճի օրտուի հիմաճուն մուսիգա պանոյարը իշուն լիւզումը օլուռ Ցէրասատէթէ միւպայաա օլունճաաղ պալատ մուհարբէր 3 գալէմ զէնպէրէք վէ սայիրէ ֆիյաթը մէվզուալարը իլէ Թալիպի էօհտէսինտէ օլուռ Թըշրինը սանինին 8ինճի կիւնինէ գատար միւնագասասը իհրա օլունարագ գարարը վիրիլէճէկինտէն իթասրնա Թալիպ օլանլարին մագամը Սէրասքէրի լէվագիմաթը ումումիսէ տայիրէսինէ կէչմէլերի իլան օլունուր։

Նօ. 27 3—3

VICHY

ՎԻՇԻ

Ֆրանսա (գաւառ Ալիէի)

ԿԱԼՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Պարբերութիւն՝ փարիզ, 8, Պուլվար Մոնմարթր

ՀԱՆՔԱՋՐՈՅ ԵՂԱՆԱԿ

PASTILLES DIGESTIVES —Այս հաբերը Վիշի մէջ պատրաստուած են. Զերմուկներէն եկած աղով, ախորժահամ են և ապահով դարման մ'են կիրառաբութեան դէմ։

SELS de VICHY pour BAINS. —Այն անձանց համար որք չեն կրնար Վիշի երթալ։

Կեղծէն զգուշանալու համար, սոյն դեղերու և շիշերու վրայ պահանջել ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ դրոշմը. Կը գտնուի դեղագործական Անգլիական մթերանոցն և Պոլսոյ ոլորտ դեղագործաց քով։ 2203

ԱՌԱՋՐՆ ԿԱՐԳԻՆՇՈՊԵՆԱՒՔ

Տրիեստ. Ամբէլիս, Կ. Պոլսոյ և Օսմանոյ դիմ

ԹՈՄԱՍՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔԼԸՆԿ

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Ալպաս	2000	Գլամինկօ	1600	Բալէրմօ	3200
Անճէլօ	3000	Կալիլէօ	5500	Բանտէր	1700
Աբօլլօ	5500	Կիդանօ	2200	Բլանէ	1500
Ակիա	2800	Կօզբ	1800	Բօյօ	1000
Ամիտաֆ	3000	Կրօսսօ	2200	Գուիդօ	2800
Գասանօ	3000	Հիրօ	2000	Դիսպէօ	4400
Գօրգանօ	2200	Հիտալկօ	3300	Դիմալդ.	3200
Գլասգօ	2000	Հինաու	7000	Թոյլօ	3000
Զէֆիալլ	8800	Հումպէր	1200	Թամօ	8500
Գէլրօ	2600	Լայակօ	5000	Թօզատրօ	3500
Գալիբաս	2500	Զիանօ	2800	Պալէրնօ	4000
Գասմօ	2100	Փէլլօ	2000	Պանդիաֆօ	8200
Գագ.	2000	Փօբրինօ	4200	Պաբնօ	2000
Գօմօ	2700	Բօմնօ	2200	Սիկիմ	2000
Զէբակ	5000	Լէօ	2000	Սարինաս	4800
Դիլիս	3000	Լէգանիթ.	4500	Թ. Ռուիլլզ	3000
Գոլզրաս	3400	Լիլիրնօ	3000	Թուրնօ	1200
Տիդ	2500	Մարսօ	1500	Թալիսս	2800
Տօմինօ	2500	Մարինկօ	4300	Թորբիսս	900
Տուբ	4800	Մարգելլ	6500	Ռուպինօ	5000
Տրաբ	2100	Միլօ	2000	Վալիուրնօ	5000
Իսմնամ	2800	Մուրինօ	3100	Եէնս	3600
Իլուարաս	3000	Նեբօ	2000	Զէկարա	1000
Իլէքթրօ	3200	Օրլանս	3000	Տիֆամբնս	200
Էրաթ	2600	Օթելլօ	5000	Զբրմզ	200
Թալբան	800	Գբրանս	4500	Զէրս	140
Թիս	700	Օդբ	2000	Մոսքիթ.	120

Էմիրլեր Մոնարք 8000

Բիրիքիր Մոնարք 3000

Լէզիքեր Մոնարք 8100

«Բայրօ» շոգենաւը, նաւապետ Մաքրըմ, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն մեկնած է Նոյեմբեր 2ին (Ն. Տ) և 15ին աստ կ'ապասուի.

Ուղեւորներու համար դիմեցէք Ընկերութեան գրասենեակը։

Դիմել առ Ֆ. Հիլտ եւ Ուոթսն Գալաթիա

Թիւ 17-18, Բիւլիւք Միւլէթ

293 խան, Ղալաթիա

ՄԱՍ

ՇՈՒԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ և Մանչեսթրեանի գիծ բանալ

ընդհանուր

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Ալպաս	2000	Գլամինկօ	1600	Բալէրմօ	3200
Գասանօ	4200	Սֆինքս	3000	Բանտէր	3000
Տէրսս	4000	Օսայրիս	3000	Բլանէ	3000
Օսմանլի	4000	Նեբիթիս	3000	Գուիդօ	3000
Սեսոստրիս	3250	Բէբա	3000	Դիսպէօ	800
Թիրա	3250	Լօրիս	800	Դիմալդ	800
Մարսալա	3250	Օլինա	700	Թոյլօ	700
Մարիթիս	3250	Ռէսիլ			

Դիմել առ Ֆ. Վ. Վիթօլ և Ընկ. Ուիթ ոլ խան Հէյմարկէթ Մոտ 6 Ընկ.

292 31 [illegible] Դուրդ Լիվերբուլ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ՄԵԾ ԵՒ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ԲԱՑՈՒՄՆ Ա. ՀԱԱՍ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՃԱՌԱՏԵՂԻՈՑ

որ ի Ղալաթիա, փողոց Վէյվոտա, Նորատունկեան խան, Թիւ 6, 7 և 8

ի 1/13 Նոյեմբերի 1892

Զանազան և ճոխ բեղոյրք, կանանց գլխու ծածկոցք, Սէգանի ծածկոց և անձեռոցներ, ճերմակեղէնք, Սրփիչ, Թաշկինակ, անկողնոյ ծածկոց, Քօրսէ, կանանց շապիկներ, գիշերազգեստներ, և այլ տեսակ կանանց վերաբերեալ իրեղէններ։ Անուշահոտ նիւթեր և այլն և այլն։

Կը խնդրենք արգոյ հասարակութենէն այցել մեր վաճառատունն ուր հետեւեալները կը վաճառուին ոչ ան գիներով և յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ԳԻՆ 306

EMULSION SCOTT

(ՍԳՈՏԻ ՕՀԼԵՐԱԿ)

ՎՈՐԻԻ ՁԿԵՆ ՉՈՒՏ ԻՒՂ

Իսպիտակ ոչ շուտ Ի սարոյ

Գարարատեալ Աւստրիական ՍԳՈՏԻ և ՀՕՖՄԱՆԻ Ի ՆԵՒ-ԵՈՐՔ։

Կաթին չափ ախորժահամ է

Մարդու մկան հում իւղի բոլոր յատկութիւններն զուտ, իբրոֆոսֆիդներու յատկութիւնն ալ ունի

Կը բուժէ թոքախտը

Կը բուժէ անարիւնութիւնը

Կը բուժէ խոյլերը

Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները

Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը

Կը բուժէ մանկանց ճոզանութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, դեղամարտ է, և ամենէն փափուկ ստամոքսները կը տանին զայն։

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղատաճառաց և դեղագործաց քով։

Գործակատարք իւ Գալիս, ՀԱՐՐԸՆ ԵՒ ՀԻՐԵՌԱԼ

ԼԱՆՔԱՇԱՅՐ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՄԱՆՉԷՍԹԷՐ

Հիմնեալ 1852 թ.

Դրամագլուխ	Անգլ. Ոս.	3,000,000
31 դեկ. 31ին ապահովագրուած գումար		1,771,006
1891 դեկ. 31ին պահեստ		1,635,903
Հասոյթ 1891 ին		1,851,329

Այս ընկերութիւնը ընդդէմ հրդեհի կապահովէ ամէն տեսակ շէնք, կահ, ապրանք, ի Պոլիս և ի շրջակայքն մինչ պես և նաւերնաւասհանգոյցներէ։

Վնասի տեղն արագ և խղճամիտ վճարում։

Տեղեկութեանց համար դիմել առ գործակալութեան ընկերութեան, 1 և 2 Իպլէք խան, Գալաթիա

ՐԻՉԱՐԴ Մ. ՊՈՆՏ

Նէրկայացուցիչ

257 ՊՈՆՏ, ՍԷԼԼԷՐ ԵՒ ԸՆԿ.

ՔԻՒՆԱՐԴ (CUNARD)

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈՒԵՆԱՒԱՅԻՆ

Ոչ ոք ոչ ոչ ոչ ոչ ոչ Լիվերբուլ և Ամերիկայի գիծ

Անուանք	Թանոյ	Անուանք	Թանոյ
Ումպրիա	7718	Գանգէսիա	4845
Էդրուրիա	7718	Պոթնիա	4531
Սկիթիա	7391	Սամարիա	3374
Ուրանիա	7268	Պարսիա	2408
Հավանիա	5587	Ադրիա	2398
Սկենտինիա	5517	Պարիկաս	2166
Կալիա	4809	Բրազիլիա	2248
Սկոթիա	4557	Բայմիրա	2144
Ալբերտ	2248	Թրինիտատ	598
Գիլամ	1876	Մորոկոս	1353
Շերդուրգ	1614		

«Թարիֆա» շոգենաւը Լիվերբուլէն աստ կը սպասուի դէպի ի ամսոյս 26ին։

Դիմել՝ ՔՈՒՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ էրբանոս

Thomas C. Joly

Ալիքսանտրիս խան Թիւ 11

17 Գալաթիա

COMP^ie RUSSE

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈՒԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՒ ԱՒՏԻՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթական երթեւեկութիւնք

Հեր. 214 Օսմանի ուրբանգակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։

Հեր. 3 15 Աւէրանգրէյ ուղղակի ուրբանգակ, ժամ 5ին յետ միջօրէի. Պիրէնի մաքսով,

Հեր. 4 16 Սկիսարոյի ուրբանգակ, առաւօտեան ժամ 10ին։

Հեր. 4/16 Սարբանգակ դեպի փոքր Ասիոյ նաւահանգիստները մինչեւ Սամսուն՝ առաւօտեան ժամը 11ին։

Հեր. 5/17 Սաեսարի ուրբանգակ, ժամ 2ին յետ միջօրէի։

Ապր.—Իսկ. 4/26, երեքշաբթի օրը կ գոնուեն դեպի Սուրիոյ նաւահանգիստները մեկնող ս, դեւորը Զմիւռնիոյ մէջ պիտի հանգիստն թրիքոյի Պէյրութ, Եաֆա, և Բաթ-Սայիտ գացող շոգենաւին։ 12

ՇՈՒԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՒԲԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիոյ և Պոռտ դէլ Կանոնարգելեալ

Բանալ

Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Ամարլ որ հոկտ. 29ին Մարսիլիայէն և Նոյ. 16ին կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յառաջիկայ շոգենաւն է Մինկրելի։

Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեւուղեւորութիւնն ի միասին առնելով,

Ա. կարգ 245 ֆրանք

Բ. » 175 »

Ուղղակի և արտ ուղեւորութեան

Նաւուղղէքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարդ

ԹԻՄՈԹԷ ԸԶՂՈՒԼ

Մովսէսեան Սիրէ Ֆրանսէ

5

ՌՈԵԱԼ ԷՔՍՉԷՆՃ

ԱՍԻԱՆՍ ՔՈՌԲՕՐԷԷՐԸՆ

ԱՍԵՆԷ ՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԷ ՄԵԾ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1720ԻՆ

Դրամագլուխ աւելի քան Անգլ. ոսկի 4,000,000

Ցարդ հրդեհի արկածից համար տուած է » 35,000,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ քարաշէն և փայտաշէն ամէն տեսակ կալուածներ, կահ կարասիք և ապրանք։

Վճարմունք ամենայն կանոնաւորութեամբ և մանաւանդ առանց որ եւ իցէ ՁԵՂՔԻ կը կատարուին։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն առնուլ փափաքողք կը հրաւիրուին դիմել առ Ընդհանուր գործակալս Ճ. Վ. ՈՒԻԹԱԼ ԵՒ ԸՆԿ.

140 Պահճէ Դարու, Մէյտանքը սօքաք, Ուիլմա խան։

ՀԻՒՍԱՐԱՆ

221 Մեծ-Փողոց, Բանկալթի

Բանկալթիի մեծ հիւսարանին մէջ կը պատրաստուին մետաքսեայ ֆիլանէլներ, բուրդէ եւ էսթրատուրէ գուլպաներ եւ զանկապաններ, ձեռոցներ, վաւակներ, քաչ-քօրսաժներ, անկողնոյ ծածկոյթներ եւ հիւսուածագործութեան ուրիշ ամէն տեսակ նիւթեր։

Տնօրէնութիւնը շնորհակալ կ'ըլլայ բազմաթիւ յաճախորդաց, ինչպէս նաեւ այն ընտանեաց որք բարեհաճած են պատուել զինք իրենց յանձնարարութիւններով, եւ կը յուսայ թէ պիտի հաճին շարունակել յառաջիկային նախապատուութիւն տալու տեղական սոյն գործարանի նիւթերուն, որքան որ մասին նման են Եւրոպիոյ սոյն օրինակ նիւթոց եւ աւելի ածան են անոնցմէ։

Գործարանը կը վաճառէ նաեւ ընտանեաց համար հիւսելու լաւ մեքենաներ եւ գործաւորուհեաց յատուկ այլ մեքենաներ որք կրնան օրը մինչեւ 24 զոյգ արտադրել։ Հիւսուածագործութեան դասեր ալ կը տրուին։ 253

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ

ԳԻՏ. Կ. ՊՈԼԻՍ—ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ—ՊԵԼԼՈՎԱ

Արեւ. ձեռ. Թ. 2 Իշ. Եր. Ա.	Կուս. ա. Թ. 4 Ա.Բ.Գ.	Կուս. ա. Թ. 62 Ա.Բ.Գ.	Կուս. խառն Թ. 132 Ա.Բ.Գ.	Կուս. խառն Թ. 124 Ա.Բ.Գ.	ԿԱՅԱՐԱՆՔ	Կուս. խառն Թ. 123 Ա.Բ.Գ.	Կուս. խառն Թ. 131 Ա.Բ.Գ.	Կուս. խառն Թ. 61 Ա.Բ.Գ.	Կուս. ՀՀ. Թ. 7 Ա.Բ.Գ.	Արեւ. ձեռ. Ա.
ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.		ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	
7 20	8 13	6 30			Մէ. կ. ՊՈԼԻՍ ... ժամ			8 52	8 22	4 00
		6 41			Գուսգարու			8 23		
		6 58			Եէնի—գէօլ			8 07		
		7 12			Պագրճիք			7 44		
		7 26			Ալիքեճանս			7 22		
		7 45			Գիւլիւք—Զէքմէճէ			7 07		
		8 29			Ղարիպ—գէօլ			6 23		
	9 33	9 05			Հասրմէրէյ			5 56	6 58	
		9 45			Զաթալճա			4 53	6 17	1 50
9 33	10 31	10 25			Գասրգէճէ			4 20		
		11 27			Անիէքլի			3 29		
	12 12	12 09			ժմ. Զէքէրպէրու ժամանում			2 37	4 38	12 09
	12 14	12 40			մկ.			2 12	4 33	12 04
19 04	12 36	1 41			Զորլու			1 26	3 30	
		2 38			Մուրթալը—Գէօքչէլի			12 26		
		3 05			Սէրիսլեր—Զէյթինլիք			11 53		
	2 23	3 44			Լիւլէ—Պուրկազ			11 16	2 23	
	2 38	4 30			Պարա—Եէպի			10 33	2 00	9 33
2 03		5 13			Բաղալ—գէօլ			9 40		
	3 38	6 03			Ուզուն—Գէօքրիս			8 56	12 30	
	4 16	6 47			Գուլէլիք—Պուրկազ			7 48	12 51	8 09
		7 12			Ռուրի			7 14		
		7 33			ժմ. Ադր. Ֆիլիպ ... ժմ.			6 25		
4 21	5 09		3 15		մկ.		1 25		11 37	7 14
4 29	5 19		4 07		Գասրգէճէյ		12 32		11 22	7 09
			4 57		ժմ. Մուսթաֆա բաշա ... մկ.		11 39		10 27	6 12
5 24	6 12		5 17		մկ. Չորմանլը ... ժմ.		11 19		10 02	6 07
5 31	6 32		6 33		ժմ. Չորմանլը ... մկ.		9 54		9 18	5 23
6 14	7 13		6 53		մկ. Գարբանիս ... ժմ.		8 38		8 39	5 18
6 20	7 38		7 33		ժմ. Գարբանիս—Սէմսիլի մկ.		8 01		8 23	4 33
	8 01			10 50	մկ. Թէրեօվա—Սէմսիլի ժմ.	12 50			8 23	4 18
	8 11			11 50	Գասրգէճէյ ...	12 06			7 32	
	8 47			1 07	Եէնի—Մահալլէ ...	10 50			7 03	
	9 34			1 49	Բաբաալը ...	9 58			6 33	3 08
8 38	9 59			2 24	Գասթանիս—Պաղանիսալ	9 04			6 14	
	10 25			2 49	ժմ. Ֆիլիպէ մկ.	8 25			5 54	2 17
9 23	10 44			3 20	մկ. Ֆիլիպէ ժմ.	7 51			5 34	2 12
9 33	11 04			4 41	Թաքսիմ Բաղչաճէյ մկ.	6 45			4 43	
	11 58			5 12	ժմ. Պարամէրէյ մկ.	6 00			4 17	
	12 22				մկ. Պարամէրէյ ժմ.				4 16	
	12 23				ժմ. Գելէվա մկ.				4 01	12 44
11 10	12 44				Սոֆիա				12 34	15
3 26	4 29				Նէյ				5 51	9 20
3 10	9 50				Պելկրատ				10 33	37
3 43	4 48				Պուտապէշթ				2 40	3 30
9 40	1 20				Վիէննա մկ.				8 30	
3 16	7 20									

ԳԻՏ. ՄԵԼԱՆԻԱ—ԻՍԿՈՒԹԻՈՒ—ՍԿԵՖՋԷ

Կուս. խառն Թ. 522 Ա.Բ.Գ.	Կուս. խառն Թ. 522 Ա.Բ.Գ.	ԿԱՅԱՐԱՆՔ	Կուս. խառն Թ. 522 Ա.Բ.Գ.	Կուս. խառն Թ. 522 Ա.Բ.Գ.
ժ. վ.	ժ. վ.		ժ. վ.	ժ. վ.
5 10		Մէլանիկ (Պիւֆէ) ժամ.	10 10	
5 44		Թէսալոնիկ ... մկ.	9 44	
6 21		Սամսօնօվօ ...	9 04	
6 48		Քարասուլու ...	8 44	
6 53		Կիւմիւճէ ...	8 31	
7 31		Կէօրէլի ...	7 59	
8 05		Պրէսովէ ...	7 18	
8 15		Պիթրուշիցա ...	7 08	
8 47		ժմ.	6 33	
8 57		Տէսիրգասու (Պիւֆէ) մկ.	6 17	
9 42		Ֆրիվոլաք ...	5 43	
10 21		Վէնիդ—Կրաչէ ...	5 00	
11 08		ժմ.	4 10	
11 18		Քէսէրիլիք ... մկ.	4 00	
12 06		Չէլենկօ ...	3 17	
12 42		ժամ.	2 41	
1 06		ԻՍՊԻԹԻՒ (Պիւֆէ) մկ.		
1 47		Աճատլար ...	2 20	
2 42		Գումանովա ...	1 44	
3 15		Գումանովա ...	1 07	
3 43		Թաքանէճէ ...	12 29	
3 56		Բրեշէվա ...	12 04	
4 21		Պուլատովէ ...	11 46	
4 34		Գուլիեն մէճէ ...	11 16	
		Զիպէճէ ...	11 00	
9 38		Նիշ	5 31	
4 48		Պելկրատ	10 33	
1 20		Պուտապէշթ	2 40	
		Վիէննա մկ.	8 30	

ԳԻՏ ԻՍԿԻՍԻՊ—ՄԻՐԹՕՎԻՑԱ

Կուս. խառն Թ. 322 Ա.Բ.Գ.	ԿԱՅԱՐԱՆՔ	Կուս. խառն Թ. 321 Ա.Բ.Գ.
ժ. վ.		
7 15	Իսքիւպ (Պիւֆէ) ժամ.	12 29
8 22	Նէյշան ... մկ.	11 36
9 17	Գաղանիք ...	10 59
10 27	Վ. Էսիրլիք ...	10 12
11 20	Լիբլիան ...	9 11
12 12	Բրեշէթիան ...	8 16
12 58	Վ. ուլիճան ...	7 22
1 15	Մէթրովիցա մկ.	7 00

ԹԷՐՆՕՎԱ—ՍԷՄԷՆԼԻ—ՆԱՄՊՕԼՈՒ

Կուս. խառն Թ. 321 Ա.Բ.Գ.	Կուս. խառն Թ. 328 Ա.Բ.Գ.	ԿԱՅԱՐԱՆՔ	Կուս. խառն Թ. 322 Ա.Բ.Գ.	Կուս. խառն Թ. 324 Ա.Բ.Գ.
9 13	1 40	մկ. Թրնով-Սէմէնլի ժամ.	7 20	9 49
9 33	2 25	Գարաբունար	6 46	9 15
11 03	3 32	Լամնէ—Մէյլէսի	5 13	8 14
12 13	4 43	Եէնի—Զագրա	4 17	7 09
1 11	5 41	Սիրգէճ—Քրմանլը	3 11	6 13
2 00	6 30	Խամպոլու ժամ.	2 13	5 10
6 58		ժամ. Պուրկազ մկ.	9 12	

ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ—ՏԷՏԷ ԱՂԱՃ

Կուս. խառն Թ. 221 Ա.Բ.Գ.	ԿԱՅԱՐԱՆՔ	Կուս. խառն Թ. 229 Ա.Բ.Գ.
7 51	մկ. Ա. Պոլիս ... ժամ.	6 33
8 47	Ռուրլի	5 58
9 33	Գուլէյի — Պուրկազ	5 30
10 10	Տիմիթգէա	4 38
11 22	Սուֆլի	3 31
12 20	Պիտիգլի	2 31
1 21	Ֆէրրէ	1 29
2 22	ժմ. Տէտէ—Ագա մկ.	12 40

ԴԻՏԵՂԻՒԹ ԻՒՆԻՔ

1.—Սարգէնեալ վայրկեանները կը ցուցնեն իրիկուան ժամը 6ին և առաւօտեան ժամը 5 59ի միջեւ եղած գիշերուան ժամանակը.

2.—Կ. Պոլսոյ արուարձանաց ժամանակացոյցը մանաւոր ցուցակ մը է եղած։

3.—Զատկակղզի օրուակաց մէջ կառաքմամբ մեկնումն ժամանակը պէտք է կարդալ վերէն դէպ. և ոչ ակղզի օրուակաց մէջ վարէն վերս

4.—Թիւ 341 վագոն կառաքումը՝ ի Թրնովա—Սէմէնլի կը հաղորդակցի 7 Թիւ. ապայմանագրական կառաքումին հետ։

5.—Թիւ 322 վագոն կառաքումը՝ ի Թրնովա—Սէմէնլի կը հաղորդակցի Թիւ 4 ապայմանագրական կառաքումին և Թիւ 131 վագոն կառաքումին հետ։

6.—Թիւ 621 խառն կառաքումը Սկիպի մէջ կը հաղորդակցի Զիլէճէլէ գացող Թիւ 522 հետ։ Սկոպիի գացող Թիւ 518 խառն կառաքումը հետ։

7.—Պահպանարձ վագոն մը ուղղակի է Թիւ 7 և 4 ապայմանագրական կառաքումը, արեւելեան Եւեղոպիոյ ցրտանց օրերն, այսինքն.

Կ. Պոլսէն մեկնող Թիւ 4 կառաքումին) Կիրակի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի ուրբաթ և շաբաթ
Պելկովայէն մեկնող Թիւ 7 կառաքումին) օրերը

Կիրակի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը

Ուղղուրդ կրնան գոյնս ի կիր առնուլ յաստեղաբաշխական սակ մը վճարելով։

Ա. կարգ Բ. կարգ

Ֆր. 10.— Ֆր. 7.— Կ. Պոլսէն Ադր. Պոլսոյ համար կամ փոխադարձաբար

» 12.— » 9.— Կ. Պոլսէ Փիլիպէ Պելովայի համար կամ փոխադարձաբար

8.—Արեւելեան Եւրոպայի ժամանակը [Ա. Ե. Ժ.] 4 վայրկեան առաջ է Կ. Պոլսոյ տեղական ժամանակ վրայ։

9.—Մէջի Եւրոպայի ժամանակը [Մ. Ե. Ժ.] 32 վայրկեան ետք է Սկանդիկի ժամանակ վրայ։

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ